

Eksamensopgave

SOCIALRÅDGIVERUDDANNELSEN – 7. SEMESTER

MODUL 13 – BACHELORPROJEKT

Navn:	Nicolay Eskedal Nordbø		
Studienr.:	20126818	Studentmail:	nesked12@student.aau.dk
Navn:			
Studienr.:		Studentmail:	
Navn:			
Studienr.:		Studentmail:	
Navn:			
Studienr.:		Studentmail:	
Navn:			
Studienr.:		Studentmail:	

Titel:	How professionals experience working with "Open Dialogues in Network meetings" (the ODIN-model).
Antal anslag:	103 127
Vejleder:	Christian Højholdt Duvander
Gruppenr.:	76

Dato:

Underskrift:

“Denne oppgave er udarbejdet af studerende på socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet, som led i et uddannelsesforløb. Den foreligger urettet og ukommenteret fra socialrådgiveruddannelsens side og er således et udtryk for forfatternes egne synspunkter”

INNHOLDSFORTEGNELSE

ABSTRACT	4
INNLEDNING	5
PROBLEMFORMULERING	5
Underspørsmål	6
OPPGAVENS STRUKTUR	6
DAGENS UTFORDRINGER I NETTVERKSMØTET	7
RELEVANS	8
BEGREPSAVKLARING	10
Brukermedvirkning	10
Sosialt nettverk	10
Deltager	11
Relasjoner	11
Nettverksmøte	11
ODIN-modellen	12
TEORI	14
ÅPEN DIALOG	14
Dialogen	14
HONNETHS TEORI OM ANERKJENNELSE	15
Tre former for anerkjennelse	15
Forhold til selv	15
Anerkjennelse er emosjonelt	16
LUHMANNS TEORI OM SYSTEMER	16
Luhmanns autopoietiske systemer	17
METODIKK	18
VITENSKAPSTEORETISK OVERVEIELSE	19
FORSKNINGSMETODE	20
Kvalitativ forskning	20
Kvalitativt dybde-intervju	20
Fokusgruppe-intervju	21
FORSKERENS ROLLE	21
Intervjusituasjonen og etikk	22
Min erfaring	22
VALIDITET OG RELABILITET	24
Validitet	24
Reliabilitet	25
Etikk	25
HERMENEUTISK FENOMENOLOGISK ANALYSE	26
RESULTAT	28
BRUKERMEDVIRKNING	28
Sikring av brukermøte	28
Polariseringsfasen	29
Brukeren og den fagprofesjonelle før møtet	29
Likeverdighet	30
Nettverksmøtets agendaløshet	31
Deltagernes psykiske systemer	32
Delkonklusjon	33
UTVIKLING AV NÆRE OG STØTTENDE RELASJONER	34
Relasjonsbyggingens arena	34
Tid som terapi	35

Møteledernes oppgave	36
Følelsesladde samtaler	37
Anerkjennelse som grunnlag for relasjoner	37
Relasjonell anerkjennelse i nettverksmøtet	38
Konfliktfylte systemer	39
En grobunn for relasjoner	39
Delkonklusjon	40
DIALOG/KOMMUNIKASJON	41
Åpen dialog	41
Å punktere en prosess	41
Fordelene ved å dele sine tanker og følelser	42
Tid til å tenke	42
Nettverkets prosess	43
Del-konklusjon	45
DISKUSJON	45
Geografisk signifikans	46
Utdanning i relasjonell ledelse og nettverksmøter	46
Intervjumetoden	47
KONKLUSJON	49
Inndras brukerne?	49
Utvikles nære og støttende relasjoner?	50
Kvalitetssikres kommunikasjonen?	50
Egen mening	50
LITTERATURLISTE	52
WEBSIDER:	52
BØKER:	52
BILAG	54
LUHMANNS TEORI OM AUTOPOIETISKE SYSTEMER	54
NETTVERKSMØTESPIRALEN	55
MODIFISERBAR INTERVJUGUIDE – UTGANGSPUNKT	56
UTDRAG FRA INTERVJU MED INFORMANT 1	57

Abstract

This thesis aims to investigate whether or not open dialogue in networking meetings (the ODIN-model) ensures the sufferers of drug abuse and mentally ill people user involvement and participation, and the development of close and supportive relationships. Theories used to analyze the collected data are the Open Dialogue-perspective, Honneth's theory of recognition and Luhmanns theory of systems. Data collection was performed using qualitative interviews and the research's scientific considerations are presented to complete the evidence-gathering. The researcher's prejudgment regarding the thesis' research-questions will color the thesis, and Research results and the analysis of the findings, will be presented collectively, where user interaction, the development of close and supportive relationships and communication, will be viewed with an analytical eye.

It will be debated whether the chosen method of evidence-gathering are significant for the collected data, and conclusions on whether ODIN model ensures the challenges mentioned above, will be presented. Based on the collected data and theory used in this thesis, we can conclude that the ODIN model has an advantage when it comes to user interaction, development of interpersonal relationships and communication.

Innledning

Temaet jeg har valgt for dette prosjekt er sosialt arbeid innenfor psykiatrien. Emnet er fler-fasetert, og etter en gjennomtenkt brainstormingsfase, bestemte jeg meg for å utforske fasetten vi kan kalle relasjonelt sosialt arbeid. Under det relasjonelle sosiale arbeidet med psykisk lidende eksisterer det som kalles "nettverksmøter". Målgruppen innenfor under-området begrenser jeg til fagpersoner som arbeider med rus- og psykisk-lidende (forkortelsen ROP og beskrivelsen "brukeren" anvendes i prosjektet). Jeg ønsker å ta utgangspunkt i det relasjonelle sosiale arbeidet som foregår på behandlingssteder, der brukeren enten er innlagt eller går til polikliniske avtaler.

Innenfor det relasjonelle sosiale arbeidet vil oppgaven dykke dypere inn i det vi kaller "nettverksmøtet" – møter som avholdes sammen med fagpersoner, den psykisk lidende og dens pårørende, på en gruppeterapeutisk måte, typisk som ledd i en handlingsplan eller for å komme frem til avgjørelser i forbindelse med brukeren. Nettverksmøtet som begrep defineres i begrepsavklaringen.

Rapporten fra Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse, som kalles ODIN-håndboken (Open Dialogues In Network meetings), er en modell som baserer seg på åpen dialog-tilnærmingen til nettverksmøter (utviklet av Jakku Seikkula). Det er denne tilnærmingen prosjektet ønsker å undersøke nærmere. ODIN-håndboken adresserer flere utfordringer i dagens nettverksmøter, og hensikten med prosjektet er å avdekke om fagpersoner opplever at ODIN-modellen er en tilnærming som kan adressere dagens utfordringer på en velfundert måte.

Problemformulering

Opgavens problemformulering blir derfor basert på disse utfordringene;
Hvordan opplever fagpersoner at bruken av Åpen Dialog i nettverksmøter med ROP sikrer brukermedvirkning og utviklingen av nære og støttende mellommenneskelige relasjoner?

Underspørsmål

Ut fra denne problemformuleringen kan det fattes tre underspørsmål jeg ønsker å besvare i oppgaven:

- Hvordan opplever fagpersoner at bruken av Åpen Dialog i nettverksmøter med ROP sikrer brukermedvirkning?
- Hvordan opplever fagpersoner at bruken av Åpen Dialog i nettverksmøter med ROP sikrer utviklingen av nære og støttende relasjoner?
- Hvordan opplever fagpersoner at Åpen Dialog i nettverksmøter er med på å kvalitetssikre kommunikasjonen?

Grunnlaget for disse underspørsmålene er at de er målsetninger, går direkte innunder og er deler av ODIN-modellen. Kort forklart er ODIN-modellen en modell som tar i bruk åpen dialog-perspektivet, spesifikt innenfor nettverksmøter.

Oppgavens struktur

Oppgaven tar utgangspunkt i å følge delspørsmålene på en systematisk måte, der delspørsmålene sammen utgjør problemformuleringen, som skal konkluderes i slutten av oppgaven.

Prosjektet vil undersøke hvordan fagpersoner opplever ODIN-tilnærmingen og dagens utfordringer i forbindelse med nettverksmøtet. For å muliggjøre dette er det nødvendig å danne oss et bilde av hva ODIN-modellen er og hvilke utfordringer som finner sted i dag. Derfor vil oppgaven starte med å redegjøre for to utfordringer som pro tempore eksisterer i nettverksmøtet; brukermedvirkning og utviklingen av nære og støttende relasjoner. Etter at utfordringene er gjennomgått vil det begrunnes hvorfor denne undersøkelsen er relevant i forbindelse med sosial arbeid. Etterpå vil en begrepsavklaring gjøres. Her vil prosjektets forståelse av sentrale begreper bli fremlagt, etterfulgt av en redegjørelse for Åpen Dialog-perspektivet, Honneths teori om anerkjennelse og Luhmanns teori om systemer, som vil settes til verks i analysen og diskusjonen. Påfølgende den teoretiske forankringen vil prosjektets

vitenskapsteoretiske overveielse presenteres, som ser på innfallsvinkelen til forskningen gjort i oppgaven, og hvilke tanker jeg bør gjøre meg rent vitenskapsteoretisk når jeg setter ut for å undersøke et fenomen. Her kommer jeg også inn på min egen erfaring med empiri-innsamling.

Resultatene vil presenteres, det vil si, intervjuene med fagpersoner vil presenteres hermeneutisk, og løpende vil sentrale teorier og perspektiver innlemmes for å kunne analysere dataene og del-konkludere. Etter dette følger en diskusjon hvor aspekter funnet i intervjuene diskuteres videre. Oppgaven avsluttes med en konklusjon av hvordan fagpersonene opplever at ODIN-tilnærmingen ivaretar utfordringene som eksisterer i dagens nettverksmøter.

Dagens utfordringer i nettverksmøtet

Tidligere i oppgaven er det presentert to aspekter som utpeker seg som særlig utfordrende å tilfredsstille og som i dag ikke blir tilstrekkelig adressert. I de følgende avsnitt vil utfordringene utdypes.

Den første utfordringen handler om brukermedvirkning. Formålet med å belyse dette problemfeltet er for å synliggjøre en modus operandi der både langvarig og kortvarig psykisk lidende skal få et kvalitetsmessig godt tilbud. Utfordringene innenfor denne type tilbud er i hovedsak rettet mot borgernes medvirkning i psykiatrien. Det ble i 2006 fastslått at brukermedvirkning ikke var godt nok ivare tatt på dette området ([Sosial- og Helsedirektoratet, 04/2006, IS-1315](#)). Denne problemstillingen innenfor nettverksmøtet handler om hvordan man håndterer og sikrer brukermedvirkning hos personer med psykiske lidelser, og på samme tid bevarer god kvalitet i det sosiale arbeidet. (ODIN-håndboka, s. 10)

Den andre utfordringen omhandler den terapeutiske relasjonen mellom fagperson, bruker og nettverket. Det vises i Nasjonale faglige retningslinjer for ROP (IS-1948, kap. 7.2) at det er av signifikant betydning å ta i bruk en tilnærming som tar innover seg den avgjørende betydningen av nære og støttende intersubjektive relasjoner, for å holde brukeren lengere i behandling og for å videreutvikle det viktige støttenettverket rundt brukeren. Betydningen av langvarige relasjoner for ROP blir fremhevet som spesielt viktig. Det er ikke

bare en utfordring fra et brukerperspektiv, men også fra de profesjonelles ståsted, der visse behandleregenskaper har betydning for et godt behandlingsresultat. Empati, ubetinget positiv oppmerksomhet og ekthet er beskrives som klassisk utslagsgivende behandleregenskaper (ibid. Rogers, 1959).

Kapittelet har forklart hvilke to utfordringer forfatteren ser på som å være av betydning for måten ROP-lidende sees på og behandles. Neste avsnitt vil fokusere på å redegjøre for forfatterens forforståelse og hvordan den er relevant for det sosiale arbeidet.

Relevans

I ovenstående avsnitt er det kort blitt presentert de to utfordringene oppgaven tar utgangspunkt i. I dette kapittelet vil forfatterens forforståelse beskrives og relevansen det har for det sosiale arbeidet, utbroderes.

Temaet som vedrører ODIN-modellen og bruken av åpen dialog i nettverksmøter, er relevant for det sosiale arbeidet, fordi det skiller seg fra andre type tilnærminger på en særdeles aktuell måte. Der sykdomslæren historisk sett lenge er blitt sett på som anvendelig innenfor det psykiatriske sosiale arbeidet, viser nyere ideer og erfaringer at det medisinske perspektivet kommer til kort innenfor det psykiatriske helsevern.

Utfordringen i arbeidet med psykisk lidende er at man enkelt kan komme til å se på lidelsen som et individuelt, medisinsk problem, der både roten- og løsningen av problemet finnes i individet selv. Ved adaptasjonen av en så snever synsvinkel vil problemet bare kunne løses ved å styrke individers forutsetning for helbredelse gjennom individorienterte tiltak som f. eks medisiner og styrking av dagliglivets ferdigheter. Dette kan også forklares som et patogenetisk perspektiv (den medisinske modell) på psykisk sykdom, der fokuset ligger i å finne årsaken til lidelsen. Ved å søke etter årsaken til lidelsen, vil man finne frem til hvilke virkemidler og tiltak som kan redusere lidelsens omfang.

I forbindelse med lidelsestrykket psykisk syke opplever og bedringen av de psykiske problemene, vil jeg hevde den medisinske modell som for snever. Trond Aare sier i sin bok, Manifest for psykisk helsevern at, *«den medisinske modell blir for lite treffende for de fleste problemer vi møter i psykisk helsevern og diagnostikken gir oss ikke samme veiledning som ellers i medisinen. Det patogenetiske perspektiv fører ikke til spesielt effektive tiltak, og tjenester som er organisert ut fra den medisinske modell blir sentraliserte, lite tjenlige for brukerne – og svært kostbare»* (T. Aarre, Manifest for psykisk helsevern, s. 21). Undertegnede mener at ved å ta utgangspunkt i det medisinske perspektivet, blir veien til eventuell helbredelse og symptomlindring for ROP-lidende, hemmet.

Ved å tenke på psykiske lidelser og behandlingen av dem, gjennom en annen modell, den kontekstuelle modellen, kan vi få mer presis informasjon tilbake fra og om brukeren, enn ved å tilnærme oss gjennom en delvis velegnet modell. (T.Aarre, s.23)

Den kontekstuelle modellen er kort fortalt en modell som setter konteksten i sammenheng med sykdom. Man kan for eksempel bli psykisk syk som resultat av livshendelser og livsvilkår, omgivelser som ikke gir tilgang til livets innhold eller mening (T. Aarre, s.28). Menneskers kontekst er for også deres sosialt nettverk. Ved å ta utgangspunkt i den kontekstuelle modell, og ha den medisinske modell i bakhodet, forestiller forfatteren at vi kan tilnærme oss ROP-lidende på en måte som er mer lindrende for brukeren.

I avsnittene ovenfor har undertegnede forforståelse blitt definert i forbindelse med hvordan arbeidet med ROP-lidende utføres. Personlig har prosjektets forfatter erfaring fra arbeid i psykiatrien med ROP-lidende, og erfaring med forskjellige møteformer. Derfor, av interessemessige hensyn hos undertegnede, vil oppgaven legge vekt på metoden Åpen Dialog i nettverksmøter, utviklet av Jaakko Seikkula og Tom Erik Arnkil. Denne metode er ikke like mye forsket på som andre metoder, men har blitt mer populær ettersom flere studier, basert på prosjekter, er blitt laget om effekten av denne metoden (ODIN-håndbok, s.5).

Nå beveger vi oss fra dette og videre i oppgaven, og for leseren vil det være belysende å vite litt mer om hvilke begreper som vil tas i bruk i under prosjektet.

Begrepsavklaring

I dette kapittelet vil det introduseres begreper som er sentrale for å forstå innholdet i oppgaven.

Brukermedvirkning

«Brukere har rett til å medvirke, og tjenestene har plikt til å involvere brukeren. Samtidig har brukermedvirkning en egenverdi, en terapeutisk verdi og er et virkemiddel for å forbedre og kvalitetssikre tjenestene. Brukermedvirkning innebærer at brukeren betraktes som en likeverdig partner i diskusjoner og beslutninger som angår hans eller hennes problem.» (Helsedirektoratets hjemmeside). Brukermedvirkning er lovfestet med hjemmel i Lov om pasient- og brukerrettigheter, § 3-1.

Sosialt nettverk

“Alle mennesker fødes inn i relasjoner som livet leves innenfor, og det er disse relasjonene som strukturerer menneskets psyke. Dette er den relasjonsrettede profesjonsutøverens utgangspunkt. Folk behandles ikke som isolerte enkeltaktører, men som en del av sine nettverk.” (Seikkula&Arnkil, 2013, s.9).

Et gjennomgående begrep i oppgaven er sosialt nettverk - alle blir født inn i det, og alle er en del av denne større sammenheng. Nettverket av relasjoner mennesket har rundt seg, kalles det sosiale nettverket. For menneskers personlighetsutvikling mener Live Fyrand (2005), at familien er av størst betydning (Vigrestad&Hellandshølen, 2012, s. 42). Erikson opererer med tre nivåer av nettverk som har innvirkning på oss – *det effektive personlige, det tilgjengelige personlige og det utvidede personlige nettverksnivå*. *Det effektive nettverket* består vanligvis av 1-6 personer og defineres ut fra graden av nærhet til mennesket. De som stiller opp og hjelper individet når det oppstår vanskelige situasjoner eller problemer, kalles for *det effektive nettverket* (ibid.). De som er

del av det effektive nettverket er også del av det *tilgjengelige nettverket*, som også består av personer den enkelte regelmessig har kontakt med. Nettverket av tilgjengelige personer inneholder fra 25-40 personer i gjennomsnitt. Det *utvidede nettverket* består både av det *effektive-* og det *tilgjengelige nettverket*, pluss alle personlige kontakter mennesket har rundt seg, uansett grad av nærhet eller kontakt (ibid. s. 43).

Deltager

I prosjektet rommer ordet "deltager/e/ne", brukeren og hans/hennes sosiale nettverk. Det omfatter ikke møtelederne/fagprofesjonelle.

Relasjoner

Begrepet relasjon innebærer primært at man forholder seg. De fleste vil forstå begrepet som at det inneholder de følelsesmessige relasjoner man har til for eksempel venner og familie. Relasjoner kan dog være av en mer saklig natur, uten emosjonell ladning (Svensson K. m.fl, 2009, s. 160). Når man som profesjonell har en relasjon til en bruker, kan den være nøytral – uten emosjoner – og på en annen side kan den også inneholde både positive og negative følelser (ibid, s.160). Begrepet kan forklares som en form for allianse, der alliansen er en form for samarbeide som bygger på deltagernes felles oppfatning av hva man ønsker å oppnå (ibid, s. 161, Teci Hill, 2005). I forbindelse med en profesjonell/bruker-relasjon, bruker Bill Peitit og Hardy Olsson (1992) begrepet "sammenhengsmarkering" for å beskrive det som skjer når den profesjonelle og brukeren sammen setter rammene for relasjonen og det samspill, som er mulig (Svensson K. m.fl. 2009, s. 161).

Nettverksmøte

Nettverksmøte er et møte mellom fagpersoner, brukeren, og det sosiale nettverket brukeren ønsker å ha tilstede. Brukeren kan bli tilbudt et nettverksmøte av for eksempel deres koordinator innenfor NAV, fra

institusjonen de bor på, eller på den polikliniske institusjonen de går til – nettverksmøter kan bli tilbudt både når den ROP-lidende har lavt eller høyt sykdomstrykk, og kan brukes som ledd i brukerens behandlingsplan. De inviterte deltagerne velges gjerne ut i samarbeid mellom bruker og behandler når det trengs. Nettverksmøtet kan kalle brukerstyrt, da deler av møtet som lokasjon, samtalerammer og –fokus/agenda bestemmes av brukeren. Formålet med nettverksmøtet er å skape en dialog med emner nettverket er opptatt av der og da, og fokuset er på relasjoner, ressurser og styrker. I forhold til andre type møter, som for eksempel ansvarsgruppemøter, styres møtetider, hyppighet og antall ut fra nettverkets behov (ODIN-håndboken s. 20).

ODIN-modellen

ODIN står for "Open Dialogues In Network meetings" og er en modell basert på "Åpen Dialog"-tilnærmingen (som blir forklart nærmere i teori-avsnittet). ODIN-modellen er utviklet i forbindelse med ODIN-prosjektet i seks kommuner i Valdres (ODIN-håndbok, s. 116). Åpen Dialog ble utviklet som en arbeidsform i det psykiske arbeidsfeltet i Finland, i 1980-årene. Klinisk psykolog og familieterapeut Jaakko Seikkula var mannen bak "Åpen Dialog". Psykiater og professor i sosialpsykiatri Tom Andersen utviklet ideen om reflekterende prosesser, og da de to senere samarbeidet, ble reflekterende prosesser integrert i Åpen Dialog.

ODIN-modellen og den åpne dialogen i nettverksmøtet oppbygges i faser, som kan regnes som utviklingssteg i relasjon, tanker og følelser.

Disse fasene utgjør det prosessorienterte nettverksmøtet, og består av:

- Gjenforeningsfasen
 - Starter når nettverksmøtedeltagerne får invitasjon. Fortsetter til alle har fått presentert seg for hverandre.
- Polariseringsfasen
 - Møtedeltagerne ytrer meninger og oppfatninger om problemet, velger side, utfordrer og klandrer hverandre.

- Mobiliseringsfasen
 - Motivasjon for å finne løsninger øker og mange forslag kommer fram.
- Motstand- og depresjonsfasen
 - Nettverksmøtedeltagerne ser nå kompleksiteten i problemet; motstand, vansker og håpløshet dukker opp. Kan være en avgjørende fase fordi nettverket kan erkjenne en kollektiv, gjensidig sårbarhet og et felles ansvar.
- Gjennombruddsfasen
 - Begynner å se annet enn hindringer, kommer forslag til nye løsninger. Ofte er løsningene mer gjennomtenkt- og arbeidet, men stadig mye kan være uløst.
- Gledesfasen
 - Nettverket opplever at løsningene som kommer fram virker hensiktsmessige. Fornyet håp og tro på en positiv framtid. Gledestårer. (ODIN-håndboka, s. 48-50)

Fasene kalles "nettverksmøtespiralen", fordi de har en dynamisk sammenheng mellom hverandre. Fasene kan gli over i hverandre, overlappe hverandre og delvis gjenta seg – det er altså ingen tydelige grenser mellom de seks fasene (Vigrestad&Hellandshølen 2012, s. 129).

Grunnstenen i modellen er at det er en person-sentrert pedagogikk og filosofi, der den profesjonelle selv utvikler relasjonskompetanse eller narrativ kunnskap, hvor teknikker og metoder nedkjempes av empati og emosjonell ekspertise (ODIN-håndboka, s.19).

Nå som prosjektets begreper er lagt på bordet, for å ruste leseren for videre lesning, står prosjektets teoretiske forankring for tur.

Teori

Forutgående har oppgavens sentrale begreper blitt forklart, og i dette avsnittet redegjøres det for den teorien prosjektet bygger på.

Undertegnede har valgt å ta i bruk ODIN-modellen som tilnærmingen til nettverksmøtet og Åpen Dialog som perspektiv på dette, da det kan gi et mer spesifikt blikk på hva Åpen Dialog inneholder og hvordan tilnærmingens teori tar seg ut i praksis. I tillegg vil Honneths teori om anerkjennelse og Luhmanns teori om systemer finne sitt snitt i prosjektet, da begge er relevante for å forstå hvordan ODIN-modellen og Åpen Dialog er med til å sikre utfordringene beskrevet i problemformuleringen.

Åpen Dialog

Åpen Dialog i nettverksmøter går i hovedtrekk ut på en agendaløshet, en dialogisk åpenhet med nærvær, og tro på at brukeren selv er i stand til, ved bruk av eget ordforråd, å konstruere og reflektere over løsninger på sine problemer.

Dialogen

Dialogen eller dialogismen, som er fremtredende innen Åpen Dialog, kan i denne oppgaven betraktes som et perspektiv på relasjoner, nærmere en væremåte overfor andre mennesker, som er en helt grunnleggende form for mellommenneskelig kontakt. Gjennom denne kontakten konstruerer vi oss selv som mennesker (Seikkula&Arnkil, 2009, s. 108). Seikkula J. og Arnkil T. (2009) sin hovedhypotese er at dialogisk praksis er så virkningsfull, nettopp fordi den harmonerer med noen helt grunnleggende kvaliteter ved livet selv, kvaliteter som alle mennesker kjenner. Dialogisitet – opplevelsen av å bli hørt og møte respons – er et sentralt element i alle relasjonelle metodetilnæringer som fungerer og som i motsetning mangler ved tilnærmingene som ikke fungerer (ibid. s.109). Uansett hvilket behov brukeren har, som skal tilfredsstilles av det sosiale systemet, vil kjernes spørsmålet være om de profesjonelle lytter og responderer på en måte som støtter opp om brukerens agens som handlende aktør og derav styrker deres egne og det private nettverkets psykososiale ressurser (ibid. s. 110). Det er derfor Åpen Dialog i så stor grad vektlegger

responsiviteten ved de profesjonelle. En full og helhetlig tilstedeværelse i øyeblikket, hvor den profesjonelle som levende menneske responderer på alle ytringer i kraft av sitt kroppslige nærvær (ibid. s. 110).

Honneths teori om anerkjennelse

Axel Honneth deler sin teori om anerkjennelse opp i tre deler, eller sfærer. Privatsfæren, den rettslige sfære og den solidariske sfære. Disse nivåene av anerkjennelse betegnes som trinn i individets utvikling, og alle tre trinn må gjennomleves for at personen skal kunne bli fullt individuert (= bli gitt individuell form) (A. Honneth, 2003, s. 14).

Tre former for anerkjennelse

Honneths tre former for anerkjennelse følges av tre former for forhold til seg selv. Den private sfære, som vi kjenner fra familie og vennskap, er bygget på kjærlighet. Kjærlighet gir individet muligheten til å danne en grunnleggende *selvtillit*, som utløser en allmenn aktelse, og gitt i form av rettigheter, gir individet en *selvaktelse*. Dette er den rettslige sfærens skapende selvforhold. Rettigheter gir også individet grunnlaget for å kunne kalle seg en borger, og som borger inngår man i borger-fellesskap. Den sosiale solidariteten i fellesskapet med felles normer og verdier, sørger for å danne et grunnleggende *selvverd* hos individet. Honneth beskriver altså hvordan anerkjennelse på mikro-, meso- og makro-nivå er med på å danne individet (ibid.).

De tre måtene individet forholder seg til seg selv tjener kun som teori-tekniske begreper for Honneth, siden det gir han muligheten til å strukturere og adskille de tre sfærer fra hverandre. Det betyr dog ikke at, sfærene ikke stemmer overens med den praktiske virkelighet. Det er bare vanligere å bruke andre eller lignende begreper til å forklare oss selv med (ibid.).

Forhold til selv

De tre grunnleggende formene for forhold til seg selv (selvtillit, selvaktelse, selvverd) er alle ontogenetiske utviklingstrinn (i psykologien kalles det for

individets psykiske utvikling). De inngår alle i innbyrdes relasjon i ideen om det gode liv, og er de ikke hver for seg realisert, vil de tre anerkjennelses-sfærer opptre ulikevektig (ibid. s. 15).

Den første anerkjennelsessfære, kjærlighet, er spesiell for Honneth fordi den differensierer seg fra de andre. Forutsetningen for å inngå i intersubjektive forhold, er nettopp kjærlighet. Når subjektet inngår i en intersubjektiv gjensidig erfaring, erverver den seg erkjennelsen om å være i et gjensidig avhengighetsforhold av emosjonell støtte. Individene erfarer altså et gjensidig affektivt behov, og gjennom eksistensen av «den konkrete andre», oppfyller man hverandres anerkjennelsesbehov (ibid.).

Anerkjennelse er emosjonelt

Når relasjonen mellom subjekt, familie og venner er vellykket, gis individet et springbrett til å tre inn i konfliktfylt verden, der nettopp disse relasjonene er med til å vedlikeholde individets selvtillit. Det er ifølge Honneth kjærlighet, den emosjonelle anerkjennelsen, som gir subjektet mulighet til å uttrykke seg og se på seg selv som én som kan delta i nære fellesskaper og samfunnsmessige forhold (ibid.).

Det er i denne oppgave ønskelig å legge spesiell vekt på den private sfære, uten å frata de resterende sfærer oppmerksomhet, da denne er av størst verdi for prosjektets formål. Og på samme måte som Luhmanns systemteori, er Honneths teori om anerkjennelse omfattende. Av den grunn vil den bli utdypet videre i analyse og diskusjonsavsnittene.

Luhmanns teori om systemer

Innenfor systemteori finnes det et begrep som kalles «autopoietisk system» (< Gresk: auto = selv, poietisk = produserende (poeiein = å produsere)) Kort fortalt er et autopoietisk system et system som er selv-gjendannende og selv-produserende, på samme måte som en celle i kroppen er. På samme måte som

cellens liv og overlevelse, er alle prosessene i et autopoietisk system produsert av systemet selv, og alle prosessene er sirkulære, reproduserende prosesser. En celle rår autonomt over alle sine prosesser og ressurser, og hvordan byggesteiner både internt og fra miljøet skal tas i bruk. Siden cellen selv definerer sine behov, rår den også selv over prosessene som skal settes i gang for å møte behovene (Kneer&Nassehi, 1993, s. 54).

Luhmanns autopoietiske systemer

Niklas Luhmanns teori om autopoietiske systemer foreslår at, når elementene i et system reproduseres av elementene i systemet, er det et autopoietisk system, uansett på hvilken måte de reproduseres på. Elementene, uansett hva de må være, defineres som elementer i kraft av deres integrasjon i systemet.

Luhmann deler de autopoietiske systemene opp i tre kategorier; levende systemer, psykiske systemer og sosiale systemer. Sosiale systemer deles videre opp i tre deler; samfunn, organisasjoner og interaksjoner (bilag; figur 1). Prosjektets problemstilling åpner primært for inklusjon av de psykiske-, sosiale- og interaksjons-systemene, og det er disse som vil bli tatt i bruk. Siden prosjektet omfavner ovenstående systemer, vil det nå presenteres måtene de valgte systemene reproduserer seg selv på; det psykiske system operer ut fra og reproduserer seg selv på basis av bevissthet eller tanker. Det sosiale systemet opererer og reproduserer seg selv på basis av kommunikasjon, mens underkategorien interaksjon, operer ut fra og reproduserer seg selv på basis av tilstedeværelse (ibid. s. 40-100). Familien og nettverket kan forklares gjennom det Luhmann kaller "segmentær differensiering", som deler samfunnet opp i delsystemer, som stammer, landsbyer og familier (ibid, s. 146).

Selv om både det psykiske- og det sosiale systemet kan virke grenseoverskridende til hverandre, er de fullstendig adskilt. Psykiske systemer (bevissthet og tanker) deltar i sosiale systemer (kommunikasjon), men er ikke årsaken til kommunikasjonen. Ett psykisk system kan nemlig ikke skape kommunikasjon. Dog, når et psykisk system treffer beslutningen om å kommunisere, vil det i siste instans være en annen person som hører eller leser,

hva som er blitt sagt eller skrevet – og kommunikasjon oppstår (ibid, s. 74). Kommunikasjonen blir pirret, forstyrret eller irritert i sine egne kommunikasjons-operasjoner, av bevissthetssystemer, fordi det kommuniserer – det tenker ikke. *«Som selvreferensielt lukkede systemer, opererer kommunikasjon og bevissthet således adskilt – og samtidig står de i et komplementært forhold til hverandre. Kort sagt: sosiale og psykiske systemer er strukturelt koblet.»* (ibid. s. 75).

Luhmanns teori om autopoietiske systemer omfatter et bredt spekter av begreper og konsepter, mer enn nevnt her. Derfor prioriteres det plass til videre redegjørelse av hans systemteori, i analysekapittelet.

I dette kapittelet er det redegjort for perspektivet Åpen Dialog, Honneths teori om anerkjennelse og Luhmanns teori om autopoietiske systemer. De presenterte teorier og perspektiver er med på å danne grunnlaget for oppgavens induktive tilgang. Analysen og diskusjonen vil gjøre bruk av dette kapittelet for å svare på problemstillingen satt i første kapittel.

Metodikk

I brainstormings-fasen av dette prosjektet ble det klart for undertegnede at undersøkelsesgjenstanden skulle være nettverksmøtet. Da spørsmålet om hvilken metode som skulle benyttes, ble det fort klart for meg at en kvalitativ tilnærming til dataene ville yte oppgaven størst mulig rettferdighet. Begrunnelsen ble at kvantitativ, empirisk data om nettverksmøtet rett og slett ikke finnes i mangfold, og at oppgaven ville tilveiebringe en lav mengde av analyserbar informasjon. For å illustrere mulighetene jeg hadde, vil det bli gjort rede for fravalg av vitenskapsteori og reduseres til oppgavens valgte vitenskapsteoretiske tilgang.

Vitenskapsteoretisk overveielse

For å lage en oppgave av denne typen, er en vitenskapsteoretisk tilgang nødvendig. Måten man ser på kunnskap (epistemologi) og menneskets væren (ontologi) differerer fra de forskjellige tilgangene. For å komme frem til en gjennomgående vitenskapsteori som vil støtte opp under den valgte problemstilling, har jeg i min oppgave har jeg valgt en hermeneutisk tilgang til materialet. Dette inkluderer fravalg av andre vitenskapsteoretiske perspektiv, som for eksempel positivismen. Positivismen kan vi si er det motsatte av hermeneutikken, og tilhører naturvitenskapen, der det tilstrebes å gjøre ting målbart og frembringe viten som kan generaliseres. Innenfor denne grunnholdningen argumenteres det for at viten skapes gjennom erfaring og empiriske studier, innsamlet ved for eksempel spørreskjemaer og kvantitative eksperimenter. I hermeneutikken er fortolkning og forståelse av tekst det sentrale, som for eksempel intervjuer og observasjoner, i motsetning til positivismen som fokuserer på det analytiske (Koester, 2005, s. 34-37).

Hermeneutikken fokuserer ikke på å kvantifisere informasjon, men heller på å oppnå en kvalitativ, dyptgående og egen forståelse av fenomenet. I hermeneutikken legges det dessuten vekt på at den viten man produserer ved å fortolke et materiale, til stadighet vil være farget av fortolkerens eget syn og forståelse av det (Koester, 2005, s. 37). Positivismen fraskriver seg et kontekstuellt hensyn i deres epistemologi og fokuserer heller på generelt appliserbare virkelighetssyn som sann viten, et perspektiv som skiller seg fra hermeneutikkens. En hermeneutisk grunnantagelse er at mennesket ikke er styrt av lovmessigheter (generaliseringer), men at det i høy grad forvalter seg selv i relasjon til omverden. Det er ut fra dette grunnlaget jeg ønsker å ta i bruk hermeneutikken, fordi jeg ikke er ute etter å gjøre resultatene fra datainnsamlingen mål- og generaliserbare, men for å øke min forståelse av hvorvidt fagpersoner opplever tilgangen til nettverksmøtet som en avgjørende faktor for borgerens brukermedvirkning og utvikling av nære og støttende relasjoner.

Forskningsmetode

Gjennom det forutgående avsnittet er det blitt gjort rede for oppgavens vitenskapsteoretiske tilgang. I dette avsnittet vil det redegjøres for kvalitativ forskningsmetode, som brukes i dette prosjektet. For å klargjøre hva en kvalitative forskningsmetode innebærer, vil det gis en kort beskrivelse herav.

Kvalitativ forskning

Vi kan starte med å si at kvalitativ forskning samler data på en annen måte enn kvantitativ forskning. Der kvalitativ forskning legger vekt på opplevelse i form av verbale beskrivelser og ytringer, beskjeftiger kvantitativ forskning seg med målbare generaliseringer, (Svartdal, 2009, s. 32).

En vanlig måte å innsamle data i kvalitativ forskning er gjennom et intervju, der det skjer en samtalebasert erkjennelsesprosess som er intersubjektiv og sosial. Erkjennelsesprosessen involverer intervjueren og den intervjuede som i felleskap skaper kunnskap (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 37).

Kvalitativt dybde-intervju

I et kvalitativt dybde-intervjuet er formålet for forskeren å oppdage intervjuobjektets livsverden. Intervjueren stiller spørsmål, og lytter, mens intervjuobjektet forteller med egne ord om deres håp, tanker, drømmer, oppfatninger og meninger rundt et forhåndsbestemt tema. Gjennom samtalen ønsker forskeren å avdekke, samt belyse, intervjuobjektets erfaringer og deres opplevelse. Det er altså formålet å forstå sider ved intervjupersonens dagligliv, fra intervjuobjektets perspektiv. Strukturen på intervjusamtalen er lik en vanlig samtale, dog innebærer et profesjonelt intervju en bestemt metode og spørreteknikk (ibid. S 43) Det er viktig å sørge for at intervjuobjektet føler seg tilpass i intervjusituasjonen, og som forsker, er dette en oppgave du har. Litt små-prating før spørreunden setter i gang kan være med på å løse opp stemningen – men skal ikke gå så langt at intervjuobjektet tenker på intervjuer som en venn, da det kan farge av i dataen som innsamles. Vi kan dessuten si at det kvalitative dybde-intervjuet kan sees som både et håndverk, en

kunnskapsproduserende aktivitet og en sosial praksis (disse perspektivene vil ikke redegjøres for ytterligere, men gjør sin nytte slik de står) (ibid. s. 36)

Det kvalitative intervjuet inneholder mange forskjellige ting å tenke over, både som intervjuer, og som intervjuobjekt. Det vil dog ikke sees nærmere på i dette avsnittet, men vil heller utbroderes ytterligere, videre i oppgaven.

I løpet av datainnsamlingsprosessen har undertegnede fått muligheten til å utføre to kvalitative dybde-intervjuer, med varighet av 60 minutter, samt et fokusgruppe-intervju som kort vil forklares i avsnittet som følger. Utfordringene som oppsto i denne sammenheng forklares i avsnittet om mine erfaringer.

Fokusgruppe-intervju

Fokusgruppe-intervjuer består som regel av seks til ti personer og ledes av intervjueren (Kvale&Brinkmann, s. 162). I prosjektets datainnsamling ble det utført en fokusgruppe, der det var seks personer tilstede, hvor undertegnede påtok seg rollen som moderator. Formålet med en fokusgruppe er å komme frem til forskjellige synspunkter og nyansere et tema eller sak, der intervjueren anvender en ikke-styrende intervjustil (ibid. 163). Undertegnede opplevde fokusgruppen som velvillig til å snakke om valgte temaer, men som lite nyanserende, da enighet om temaene fort ble møtt blant deltagerne. Dette kan ha noe med at fokusgruppen ikke var så godt forberedt til intervjuet som de kunne ha vært i en annen situasjon, og at deres gruppedynamikk i større grad er preget av enigheter, i stedet for motsetninger i meninger.

I ovenstående avsnitt er prosjektets datainnsamlingsmetoder kort forklart, og oppgaven ser sin fortsettelse i å beskrive forskerens rolle og hvordan forfatteren har opplevd rollen som forsker.

Forskerens rolle

For det første er forskerens rolle å forske. Og når et intervju blir utført, skal mange ting tas hensyn til. Denne delen av metodologien vil derfor omhandle hvilke overveielser jeg bør gjøre, før jeg går i gang med datainnsamlingsprosessen.

Intervjusituasjonen og etikk

Når man skal beskjeftige seg med et semi-strukturert intervju, er det ikke bare intervjuobjektet som er i fokus. Forfatterens rolle som intervjuer spiller en viktig rolle i dynamikken mellom intervjueren og intervjuobjektet. Den interpersonelle situasjonen intervjuet er, er til for å skape kunnskap i samspillet mellom menneskene. For å få et best mulig utgangspunkt for et intervju, bør jeg derfor søke etter å skape en harmonisk atmosfære, til den grad at mellommenneskelige maktforhold ikke ender opp med å farge kunnskapen som produseres. Siden asymmetriske maktforhold er en del av kvalitative forskningsintervjuer, er det ikke ønskelig å være intervjuobjektets "venn", hvis jeg ønsker å skape valid og reliabel informasjon (ibid, s. 52). Min oppgave i et semi-strukturert intervju, er å registrere og fortolke meningen med det som blir sagt om sentrale temaer og det er viktig for meg å være oppmerksom på tvetydighet i intervjupersonens uttalelser, som kan gjenspeile noe av motsetningene i intervjupersonens livsverden (ibid, s. 47).

I forskningssituasjonen bør jeg på forhånd ha tilstrebet seg en viss forståelse for intervjutemaet. Sensitivitet til intervjupersonen og temaet er en faktor som spiller en rolle, både for den interpersonelle dynamikken og for undersøkelsens data. Hvis undertegnede ikke har nok forhåndskunnskap om intervjuets tema, vil det bli vanskeligere for meg å skape dybde og bredde i den kunnskapen som skal produseres.

Min erfaring

I løpet av intervjuprosessen, som besto av to dybdeintervjuer og et fokusgruppeintervju har jeg bemerket meg at rollen som forsker ikke nødvendigvis er lett. Det er første gang jeg opptrer i forskerrollen. Det har spesielt vært en utfordring å inneha nok forhåndskunnskap om valgte temaer, for å kunne grave dypere etter informasjon i intervjusituasjonen. Informasjon om hva som skjer «i» nettverksmøtet er ikke lett å oppdrive, men kunnskapen og rammene rundt nettverksmøter som tar i bruk åpen dialog, har vist seg å være enklere å innhente – fordi det ikke spesifikt foreligger kvantiteter av empiri om hva som skjer i møtet (som jeg er klar over), men heller empiri om rammene og

møteledernes rolle. På den andre siden har jeg opplevd at informantene har vært velvillige til, å omfattende greie ut om spørsmål jeg har spurt og, temaer vi har tatt opp.

En annen utfordring jeg møtte i datainnsamlingsprosessen har vært å få et tilstrekkelig antall intervjupersoner, da veldig mange ikke har hatt tid eller anledning til å bli intervjuet. Flere mulige informanter var dessuten på ferie. Prosessen i å søke etter mulige intervjuobjekter har vært veldig vanskelig, da flere mails og telefoner undertegnede har tatt, aldri ble besvart. En annen faktor i denne forbindelse er at jeg ikke har hatt mulighet til å intervju hvem som helst, da det er en utvalgt gruppe mennesker/organisasjoner innenfor Valdres kommune som bedriver Åpen Dialog i nettverksmøter. Utvelgelsesprosessen har derfor fått en karakter av at de som var villige til å bli intervjuet, ble intervjuet.

Undertegnede opplevde også at intervjuer ble utført rimelig sent med tanke på prosjektets tidsbegrensning, og dette kan også ha en sammenheng med svarene jeg har fått. Det er dog ikke gitt at det gjør noen forskjell.

Siden prosjektet tar i bruk en induktiv tilnærming til stoffet, har det også vært særdeles relevant å kjapt komme i gang med intervjuer, for å legge grunnlaget for mitt empiriske materiale. Og at det empiriske materiale ble produsert på et senere tidspunkt enn ønsket, har undertegnede opplevd som begrensende i forhold til prosjektets fremgang, da kapitler som skulle skrives har vært nødt til å settes på vent inntil empiri ble innhentet.

Ovenstående kapittel har prøvd å forklare hva forskerens rolle er, og hva som bør tas hensyn til når man befinner seg i forskerposisjonen. Etter dette redegjorde jeg for mine egne erfaringer som forsker, og hvilke utfordringer jeg møtte på veien. Prosjektet vil videre utdype begreper som er med til å kvalitetssikre den kvalitative forskningen.

Validitet og reliabilitet

Innenfor forskningens verden spiller faktorer som styrken, troverdigheten og overførbarheten av kunnskap en viktig rolle i den samfunnsvitenskapelige diskusjonen. Substantivene oversettes ofte til begrepene validitet og reliabilitet (og generaliserbarhet), og kan ansees som en kvalitetssikring av forskningen som gjøres. Det finnes dog kvalitative forskere som mener at spørsmål om validitet og reliabilitet utelukkende er positivistiske, undertrykkende begreper som hindrer en frigjørende og kreativ kvalitativ forskning (ibid. s. 249). Validitet i kvantitativ forskning bestemmes ofte etter ”om man måler det man tror man måler”, og blir gyldig om målingen resulterer i tall. Dette lover ikke godt for kvalitativ forskning.

Validitet

Hvis validitet sees i en bredere forstand derimot, handler det om en metode faktisk undersøker det den skal undersøke, og i hvilken grad våre observasjoner faktisk reflekterer de fenomenene eller variablene som vi ønsker å vite noe mer om. Med en så bred oppfatning av validitet kan kvalitativ forskning i prinsippet gi gyldig, vitenskapelig kunnskap (ibid. s. 251).

Hverdagsspråklig sett kan validitet og reliabilitet også oversettes til gyldighet og pålitelighet, og sett fra et makro-perspektiv har begrepene en objektiv dimensjon ved seg. Spørsmål om validitet og reliabilitet strekker seg utover tekniske eller begrepsmessige problemer, og reiser ved kvalitativ intervjuforskning noen epistemologiske spørsmål om kunnskapens grad av objektivitet og intervjuforskningens karakter (ibid. s. 246). Innenfor kvalitativ forskning differensierer man mellom betydninger av objektivitet, og avsnittet under vil forsøke å avdekke en av dem – refleksiv objektivitet.

Evnen forskeren har til å reflektere over sitt eget bidrag til kunnskapsproduksjon kalles refleksiv objektivitet. Antagelsen om den refleksive objektiviteten forklares som å arbeide mot en objektivitet, som subjektivitet. I hermeneutisk forstand kan det bare treffes velinformerte dommer, for eksempel i forskningsrapporter, på grunnlag av våre forutinntatte meninger, som setter oss i stand til å forstå noe. Det er derfor ønskelig at undertegnede, som forsker,

forsøker å få innsikt i mine egne fordommer, og bruke dem når det synes påkrevet i forskningsrapporten. En streben etter sensitivitet med hensyn til mine fordommer, altså min (som forsker) subjektivitet, både innebærer og skaper en refleksiv objektivitet i forskningsrapporten (ibid. s. 247).

Reliabilitet

Reliabilitet handler om konsistent og troverdighet. I forskning handler reliabilitet om at resultatet skal kunne reproduseres på andre tidspunkter og av andre forskere (ibid. s. 250). I den kvalitative forskningen kan en vurdering av reliabilitet gjøres ut ifra selve intervjuet, transkripsjonen og analysen av denne (ibid.). Det hevdes dog at et for sterkt fokus på reliabilitet kan motvirke kreativ tenkning og variabilitet, selv om det er et ønske med høy reliabilitet for å motvirke vilkårlig subjektivitet, som er lite konsistent (ibid.).

Kapittelet ovenfor har hatt til formål å beskrive to begreper som sørger for at forskningen som er gjort er pålitelig og valid, med andre ord om man kan stole på den og om den fremstår som gyldig brukbar for vitenskapen.

Etikk

Etiske problemer som oppstår i intervjuforskningen er en refleksjon av de komplekse forholdene som er forbundet med å "utforske menneskers private og personlige liv, og legge disse skildringene ut i offentligheten" (ibid, s. 80) I starten av et prosjekt, bør problemstillingen bli reflektert over, fordi spørsmålet bør være av interesse for samfunnet og informantene som er involvert i forskningen (Dalland, 2008). Informantene har gitt sin tid til å gi oss deres kunnskap, erfaringer, opplevelser og refleksjoner, så oppgaven bør ha noen verdi for dem (ibid.) Personlig har dette også vært en motiverende faktor for meg, da flere av informantene har ønsket seg en kopi av det ferdige prosjektet.

Under intervjuene er det viktig å behandle informantene med respekt (Thagaard, 2013, kap. 5). Deres integritet og forståelse av faget er verdifullt for forskningen, og bør derfor ikke bli kritisert under intervjuene. Det er også viktig å etablere

forholdet til informantene slik at intervjuobjektet føler at den får lov til ikke å svare, holde tilbake informasjon eller trekke seg fra intervjuet hvis de følelsen av ubehag oppstår (Dalland, 2008). Informantens integritet, som har viet sin tid, energi og kunnskap om det valgte fagfeltet, er det viktigste, og det bør derfor være av høyeste prioritet å bevare deres integritet både før, under og etter intervjuet (Thagaard, 2013, kap. 5).

I analysedelen av prosjektet har jeg tenkt over hvordan jeg kan forvare informantenes reelle uttalelser og deres mening, sånn at den ikke farges av min egen forforståelse av temaet. På samme tid har jeg prøvd å fortolke informasjonen de har gitt, på en måte som informantene selv kunne gå god for.

Et aspekt av å forske på en etisk måte, er samtykke og anonymitet. Det har vært viktig for meg at mine informanter verken skulle bekymre seg for, eller motta eventuelle konsekvenser basert på denne rapporten. Av den grunn er deres identitet skjult. Undertegnede sørget for at de var klar over formålet med prosjektet og hvilke spørsmål som skulle stilles i det kommende intervjuet. Dessuten tok forfatteren i bruk, og spurte om lov til å anvende lydopptaker. Dette var for å få deres samtykke på fortsettelsen av intervjuet og for å få et lydopptak å transkribere.

Til sist skal det nevnes at forskningsetikk er et bredt tema som dekker både under og etter intervjusituasjonen, samt stegene forskeren tar fra begynnelsen av datainnsamlingen til den endelige rapporten foreligger. De to ovenstående aspektene har vært av størst relevans for meg, og av den grunn utbroderes ikke forskningsetikken utover dette.

Hermeneutisk fenomenologisk analyse

En hermeneutisk fenomenologisk analyse er en metode for å analysere innsamlet data. Hermeneutikk er en mer fortolkende metode enn en beskrivende. Derfor blir analysen av dataene en fortolkende prosess der informantens meninger om hvordan åpen dialog utføres i praksis lagt vekt på, i

motsetning til å produsere regler for hvordan metoden (Åpen Dialog) skal utføres. Kort forklart vil analysen utføres gjennom identifiserte temaer, og forsøke å tilnærme seg dataene på en måte som både er holistisk (helhetlig), og på samme tid selektiv. Det transkriberte intervjuet vil sees på som en helhet, og seksjoner som kan fange opp det fundamentale i fenomenet, vil presenteres. Selektivt sett vil noen uttalelser utvelges, fordi de regnes som å være av større interesse for å kunne fortolke eller tilkjennegi essensen av ODIN-modellen (Langridge, 2007, s. 123).

Formålet med å utføre analysen på denne måten, er for å gi en god balanse mellom helheten og delene av fenomenet, og for å bevege seg på en sirkulær måte, som i den hermeneutiske sirkel (ibid. s. 124).

I ovenstående kapittel er det blitt forklart hvilke metoder forfatteren har brukt i datainnsamlingen, og forfatterens rolle og opplevelser som forsker, er blitt nevnt for å gi leseren et synspunkt på hvordan kunnskapsproduksjons-prosessen har forløpt. Til sist har blitt greid ut om forskningens syn på validitet, reliabilitet og etikk for at leseren enklere kan forstå hva som kvalitets-sikrer et forskningsprosjekt.

I neste kapittel vil resultatene presenteres gjennom en hermeneutisk analyse, som er beskrevet i ovenstående avsnitt, med som nevnt, en induktiv tilgang til stoffet.

Resultat

Hensikten med dette avsnittet er å presentere funnene gjort gjennom intervjuer. Gjennom intervju-transkribering har undertegnede funnet og utvalgt fire gjennomgående temaer i intervjuene som har utpekt seg som spesielt relevante for oppgaven. Resultatene vil bli fremstilt i et standard kvalitativt report-format, og hvert tema vil bli hermeneutisk analysert med bakgrunn i valgt teori. Resultatene og analysen som følger vil bli presentert gjennom temaene;

- Brukermedvirkning
- Utvikling av nære og støttende sosiale relasjoner
- Dialog/kommunikasjon

Underveis vil del-konklusjoner fattes, for å skape grunnlaget for prosjektets konklusjon. La oss starte med å sette forstørrelsesglasset på brukermedvirkning.

Brukermedvirkning

Brukermedvirkning er som nevnt en utfordring å få til i psykiatrisk helsearbeid, og samtlige informanter redegjør for ODIN-modellens egenskap til å sikre dette aspektet av det sosiale arbeidet.

Sikring av brukermedvirkning

Informant 4 beskriver hvordan brukermedvirkning sikres gjennom Åpen Dialog i nettverksmøtet; *«Jeg tenker at, i forhold til brukermedvirkning, så sikrer den åpne dialogen at det blir pratet om det som er viktig, altså det som nettverket syns er viktig ...»*

Informant 2 beskriver det på denne måten; *«Dette med likeverdighet er jeg veldig opptatt av. At man alltid tenker på hvordan man kan utføre nettverksmøtet, for at det skal oppfattes som en likeverdig situasjon, og gjennom det sørge for at brukermedvirkningen blir tatt på alvor.»*

Informant 1 supplerer uttalelsene med; *«Åpen dialog går ut på at alt som sies er greit ... Og at vi som fagprofesjonelle skal være interessert i det den andre sier, være interessert i å høre hva den andre er opptatt av, og å tenke høyt sammen med nettverket og brukeren.»*

Disse kommentarene til hvordan ODIN-modellen sikrer brukermedvirkning dekker meningsgrunnlaget til samtlige informanter og er med på å representere essensen ved den åpne dialogen i nettverksmøtet. Etter gjennomført datainnsamling, har undertegnede fått forståelsen av at de fagprofesjonelle setter Åpen Dialog-tilnærmingen til å være en brukermedvirknings-sikring, spesifikt gjennom den åpne dialogen som skapes i møtet. Som nevnt i teori-avsnittet, er fasene i ODIN-modellen en viktig del av møtet, som også er med på å sikre brukermedvirkningen.

Polariseringsfasen

Forutgående avsnitt understøttes av informant 2 sin uttalelse om at; *«Det er kjempeviktig å få folk til å fortelle hva de tenker og opplever ... Det er for å peile seg inn på temaet, og for å få folk til å si hva/hvordan de har opplevd ting, for uten polariseringsfasen kommer man seg ikke videre. Det den ene har opplevd sånn, har den andre opplevd slik, og hvis man ikke får nettverket til å polarisere seg nok, blir det vanskelig å komme videre i nettverksmøtespiralen.»*

Her forklarer informant 2 hvordan polariseringsfasen i ODIN-modellen sørger for at alle stemmer blir hørt, og brukermedvirkningen blir ivaretatt. Med bakgrunn i prosjektets teoretiske forankring kan vi derfor analysere kommentarene om brukermedvirkning. Vi starter med Honneths teori om anerkjennelse.

Brukeren og den fagprofesjonelle før møtet

Under datainnsamlingen ble jeg gjort oppmerksom på at, før nettverksmøtene blir holdt, har gjerne møtelederen og brukeren en eller flere private samtaler om hvem brukeren vil invitere – om brukeren i det hele tatt takker ja til et nettverksmøte. Før brukeren takker ja til tilbudet om nettverksmøte, har brukeren opplevd anerkjennelse gjennom Honneths andre sfære for anerkjennelse – den rettslige sfære. Brukeren er allerede i kontakt med

helseapparatet, og tilbudet om nettverksmøte styrker denne anerkjennelsen ytterligere. Det er viktig å forstå at denne lille delen av oppstarten av nettverksmøteserien, er en viktig del av det hele, for det er på dette tidspunkt den relasjonen mellom den fagprofesjonelle og brukeren begynner å utvikle seg.

Der brukeren har samtykket til et nettverksmøte, holdes som sagt en privat samtale om hvem som skal og bør komme. Her tilpasser helseapparatet tjenesten som gjøres tilgjengelig for brukeren, og brukermedvirkning ivaretas. Honneths første sfære kommer dessuten i spill i denne situasjonen, som nevnt i ovenstående avsnitt – brukeren blir anerkjent gjennom støtte til utvelgelse av deltagere, og blir trygget om at det skal gå bra, uansett hvem som kommer. Et nettverksmøte med åpen dialog kan virke på brukeren som et skummelt og «farlig» konsept, og hvis brukeren kan oppnå å føle at den fagprofesjonelle kan være en trygg havn eller en «livs-bøye», kan det blir lettere for brukeren å invitere pårørte. Dessuten blir nettverket også anerkjent i både den private- og den rettslige sfære, ved å bli invitert. Den lille invitasjonen til et nettverksmøte med åpen dialog kan være som et vennlig bud om gjenforening eller mulighet for å gjenoppta en relasjon man en gang hadde. Det kan i sin essens være en kjærlighetsytring fra et individ med problemer, til sitt, kanskje «tapte» nettverk.

Likeverdighet

Det er tydelig at det er en prioritet for informantene å understøtte og utvikle dialogen mellom nettverksmedlemmene i møtet. I kommunikasjonen kan man gjenkjenne to av Honneths tre sfærer for anerkjennelse. Kjærlighetssfæren, eller sfæren for kjærlighet og vennskap, fremtrer blant annet når møtelederne (de fagprofesjonelle) går inn i møtet med en holdning av at alle deltagerne er likeverdige. Nettverksdeltagerne som er nye til denne typen nettverksmøter, kan se spørrende på møtelederne, fordi de av erfaring har opplevd at de fagprofesjonelle står høyere enn dem selv i hierarkiet. Men i nettverksmøter med åpen dialog, sees alle på som roser i samme hage, med samme jord og vekstforhold, og ingen, sees på som ugress.

I starten av et møte er ikke nødvendigvis nettverket og brukeren villige til å snakke. Da kan møtelederen forklare litt om hvordan møtene foregår, og hva som skal skje - for møtelederne er det interessant i å hjelpe, er villige til å stille spørsmål og er villige til å lytte til hva brukeren har å si. Etter hvert løsner det for deltagerne, og dialogen begynner å rulle. Tenker man i Honneths termer begynner brukeren og møtelederne å inngå i en intersubjektiv gjensidig erfaring. Brukeren får anerkjent sin private sfære ved å få lov til å snakke ferdig, bli hørt og trodd på – som både er brukermedvirkning, emosjonell støtte og setter brukeren og møtelederen på samme nivå i det sosiale hierarkiet i møtet. Dette er også en viktig del av gjenforeningsfasen i ODIN-modellen, spesielt for møtelederne, fordi det (for nettverket), som informant 2 nevner, er lett å skape et bilde av en person og fordømme for den, når man ikke vet godt hva den andre føler og tenker. Av den grunn er det viktig for møtelederne å utstråle den likeverdigheten vi snakket om tidligere – det verdifulle ved hvert menneske. Og mennesker er verdifulle simpelthen i kraft av å være menneske. Empirien jeg har samlet viser nemlig at baksnakking i nettverket, baktanker, det å tro og tenke ting som ikke har hold i virkeligheten, endrer seg etter hvert som ideer, tanker og følelser blir lagt på bordet. Det virker derfor som at dialogen skal få lov til å gå sin gang, uten å bli for het, fordi er med til å fremkalle en positiv klargjøring i både tanker og følelser, for alle deltagerne.

Nettverksmøtets agendaløshet

Nettverksmøtets agenda fremheves av informant 5 som definerende for brukermedvirkningen; «*At det ikke er en agenda satt av møtelederne, at det først og fremst (utelukkende) er brukerne og nettverket som bestemmer innholdet.*» Den åpne dialogen i møtet er med på å sikre at nettverket diskuterer det de selv mener er viktig å få diskutert, nevner informant 2. At det ikke er møtelederne som setter agendaen i møtet, gir dessuten en større trygghet i at det er de riktige tingene som blir drøftet, viser dataene. Og når nettverket og brukeren pålegges å skape innholdet i nettverksmøtet, utvikles brukermedvirkning både for brukeren og nettverket. Livet vårt handler tross alt om våre relasjoner, og det er de vi lever sammen med, bemerker informant 1 seg. Agendaløsheten fra

helseapparatets side, som en del av møtet som helhet, fanger essensen i en åpen og likeverdig dialog. Ingen fagprofesjonelle bestemmer hva som er bra og hva som er dårlig for nettverket å snakke om, og i kraft av dette får hvert individ lov til å skinne på sin egen måte, i sin egen farge og i sitt eget tempo.

Ser man den brukermedvirkning i lys av Luhmanns systemteori kan man fortsette en sammenheng mellom den påståtte «agendaløsheten» fra helseapparatets side, og påleggelsen om at nettverket selv står for møteagendaen. Det at møtet er agendaløst, gir nettverket som sosialt system større mulighet til å reprodusere seg selv gjennom kommunikasjon. Nærlig fordi kommunikasjonsprosessene ikke stanses av en utenforstående med en agenda (fagpersonene), som i et ansvarsgruppemøte. Nettverksmøtelederne er med på å formidle en ro og en aksept om at det er greit å vise følelser – høy følelsesmessig temperatur er faktisk ønskelig, fordi det er en katalysator for endring. Ser vi for oss nettverksmøtet som en arena hvor deltagerne (elementene i det sosiale systemet) får mulighet til å aktivt delta i kommunikasjon, gir vi deltagerne fri adgang til å kommunisere det de ønsker, uten at noen fysisk forlater systemet, og derved stopper kommunikasjonsprosessen (som kan være tilfellet på andre arenaer, for eksempel «i hjemmet»). Siden det ikke pålegges en agenda fra helseapparatets side, beskyttes brukermedvirkningen, fordi elementene i det sosiale systemet gis fri plass til å kommunisere på den måten de selv ønsker for sin utvikling eller vedlikehold. Den frie uttrykkelsen til det sosiale systemet påvirker deltagerens psykiske systemer, og kan derfor virke endrende på tanker og følelser nettverket sitter med.

Deltagerens psykiske systemer

På samme måte som andre systemer er det psykiske system operativt lukket, men også åpent som andre systemer, i den form at det er omverdenssensitivt. Det kan forklares på den måten at, den kommunikasjonen som oppstår i nettverksmøtet tilfører brukerens psykiske system forstyrrelser, som kan frembringe større bevissthet rundt dens problemer eller utfordringer. Det er gjennom den kommunikasjonen som «skaper følelser», enten gode eller vonde,

de psykiske systemene (som er omverden for det sosiale systemet) opplever å bli irritert eller pirret. Kun når kommunikasjonen mellom nettverksdeltagerne begynner å ha medbestemmelse på det sosiale systemets autopoiesis, kan man forvente at temaet for denne kommunikasjonen blir bevisst innhold i de psykiske systemene. Det vil si at den intersubjektive kommunikasjonen er med på å endre måten det sosiale systemet reproducerer seg selv på. Det innebærer at kommunikasjonen i det sosiale systemet endrer sin omverden, som i nettverksmøtets tilfelle, er mentale tilstander hos deltagerne - og når de psykiske systemene opplever irritasjonen, blir de (psykiske systemene) selv nødt til å reagere på det, og på den måten utvikles mottakernes tilstand og bevissthet om temaet (Kneer&Nassehi, 1993, s. 74-75).

Gjennom denne prosessen kan vi påstå at brukermedvirkningen blir sikret i nettverksmøter med åpen dialog, fordi både det sosiale systemet og deltagerens psykiske systemer gis muligheten til å utvikle seg, og uttrykke seg på den måten de vil.

Delkonklusjon

Kort oppsummert viser resultatene at fagpersonene opplever brukermedvirkning som noe svært viktig, og som noe som sikres i nettverksmøter med åpen dialog. Fagpersonene legger vekt på møteleder-egenskaper/holdninger i nettverksmøtet, som likeverd, sikring av åpen dialog, og mener at muligheten alle deltagerne får til å bli hørt og få snakket ut, er faktorer som er med til å sikre den lovfestede brukermedvirkningen. Resultatene viser også hvordan anerkjennelse oppstår både før og i møtet, og at det er en vesentlig del av både nettverksmøtet og nettverksmøteledernes holdning overfor deltagerne – der en deltager føler seg anerkjent, følger også følelsen av å være delaktig og inkludert. En større bevissthet fra helseapparatet, om hva som er bra for brukeren, følger den åpne dialogens tankegang, nettopp fordi det som er bra for brukeren – enklere defineres av brukeren og nettverket selv. Dette muliggjøres også gjennom den ikke-vitende posisjonen møtelederne inntar, som paver veien for at brukeren og nettverkets syn og meninger rundt temaene som opptar dem, blir hørt, sett og anerkjent.

Til sist skal det nevnes at det ikke bare er polariseringsfasen i nettverksmøtespiralen, som nevnt tidligere i kapitlet, der er med på å sikre brukermedvirkning. De forskjellige fasene er deler som sammen utgjør en hel nettverksmøteserie, og de har alle faktorer som sørger for at brukermedvirkning, likeverd og anerkjennelse er i høysetet. Det er fremstilt på denne måten for å gi et innblikk i en del av helheten til ODIN-modellen.

Utvikling av nære og støttende relasjoner

Som forklart i begreps-avsnittet, skiller nettverksmøter seg fra andre type møter. I andre type møter er det gjerne overvekt av fagpersoner, mens i nettverksmøter med åpen dialog er det høyst ønskelig (et krav om) å være flertall fra privatnettverket. Jo flere, jo bedre, mente informant 2. For å kunne gjenoppbygge eller bygge videre på en relasjon, på best mulig måte, vil undertegnede hevde at det er fordelaktig å være fysisk tilstede. Når ROP-lidende går igjennom sykdommen sin (med både lavt og høyt sykdomstrykk) og utfører sine (eventuelle) plikter for å få økonomisk/behandlings-støtte, samt all koordinering og frem-og-tilbake-kommunikasjon med helseapparatet, involverer ikke denne karusellen bare den ROP-lidende selv. Informant 4 beskriver at; *«det neppe er noen som er syk eller har et problem, uten at det involverer de som er rundt. Og når brukeren får behandling uten at de rundt får "være med på det", så vil det ofte skje noe med relasjonene.»* Informant 4 forklarer her at nettverket som regel holder sammen med den som trenger hjelp.

Relasjonsbyggingens arena

I nettverksmøter kan vi si at relasjonsbygging er et overordnet perspektiv fagpersonene er bevisst på. De innsamlede resultatene foreslår for så vidt at en utvikling i relasjonene mellom nettverksdeltagerne ikke skjer helt uten videre. Og relasjonsbygging skjer ikke helt uten videre i nettverksmøter – det er noen forutsetninger som bør være oppfylt, for at folk skal ha muligheten til å bygge sterkere relasjon til hverandre, eller finne tilbake til hverandre.

Naturligvis er alle berørte parter berørt av situasjonen. Det kan være at deltagerne er redd for å såre eller kjenne på skyldfølelse, og både skam, skyld og sårbarhet er sterkt fremme i møtet, nevner informant 1. For å tilrettelegge veien frem til gode relasjoner nettverket imellom, er man nødt til å legge grunnlaget veien er lagd av. Gjennom empirien har undertegnede ervervet seg forståelsen om at nettverksmøter er uforutsigbare, og «utrygge» for de berørte parter, nettopp fordi det er veldig mange følelser og tanker man kommer inn med i møtet. Som informant 5 beskriver;

«I mange liv, så er det et sjeldent øyeblikk å i det hele tatt sette seg ned på denne måten, og lytte, og ha tid og rom og sted, og ro. Det er ikke noe selvfølge å få til det i hverdagen.» Der konflikter herjer i hverdagen, tilbyr nettverksmøter med åpen dialog en fredfylt arena – og da er det ikke merkelig at denne arenaen kan føles utrygg for deltagerne på møtet. Det er av den grunn, som nevnt ovenstående, noen forutsetninger som stilles til et nettverksmøte som tar i bruk åpen dialog, for at deltagerne skal kunne utvikle sine intersubjektive relasjoner.

Tid som terapi

Det er i dette henseende møtelederne spiller en viktig rolle. De er aktivt med på å legge grunnlaget for relasjonsdanningen mellom deltagerne. Å innta en ikke-vitende rolle, og på samme tid formidle ro og at man har god tid, kan ut fra resultatene regnes som viktige egenskaper. Informant 2 bemerker seg; *«Nå til dags tenker jeg at det er viktig å samle folk, at de som er berørt av situasjonen kan løse det sammen, hvis de gis tid og rom. Det er det jeg tror på. Det som bør karakterisere de fagprofesjonelle i dag er graden av tid vi har – for det er noe vi som regel ikke har. Vi har for dårlig tid. Og det er helt motsatt fra det vi tenker i forhold til å bruke Åpen Dialog i nettverksmøtet. Det gjør noe med oss som fagpersoner også, når vi kan bruke tid og ro, formidle trygghet til nettverket om at «dette skal vi bruke så mye tid på, som vi trenger».* Et aspekt som sjeldent får nok oppmerksomhet i dagens helseapparat, vil undertegnede foreslå er «tid». Samtlige informanter nevner at nettverksmøteserier kan vare alt fra fem til tyvepluss møter. Tid er en terapeutisk faktor som fort kan oversees i dagens

nanosekund-samfunn, og som på best mulig måte prøver å ivaretas i Åpen Dialog-nettverksmøter. Og man blir jo ikke bestevenner på et sekund vil undertegnede hevde, men heller etter å ha utforsket hverandres intellektuelle og emosjonelle rom og barrierer.

Kommentaren til informant 5 tidligere i avsnittet viser kun en brøkdel av tilnærming i tale, men er med på å fange opp noe av det helt fundamentale ved ODIN-modellen – at muligheten for å ordne opp sammen, gis til de berørte, uten at de skal trenge å bekymre seg ytterligere faktorer, uten om det konflikten består av. ODIN-modellen er med på å fjerne stressorer som kan ansees som unødvendige i et sosialpsykologisk perspektiv på bedring, som for eksempel tidsallokering og avbrytelser som hindrer en terapeutisk prosess.

Møteledernes oppgave

Fra å gi deltagerne tilstrekkelig tid til å finne de rette ordene skal møtelederne også skape trygghet og tillit, være avslappet og ekte. ODIN-håndboken beskriver at man gjerne kan bruke litt tid til «small-talk» i starten av møtet. En tilbakeholdenhet fra å ta ordet som møteleder og å tillate pauser og stillhet er også en del av den åpne dialogen (ODIN-modellen, s. 44).

En annen ting som er viktig å merke seg som møteleder, er å skape sammenheng mellom utsagn, metaforer og følelser. Resultatene tilsier at dette kan hjelpe deltagerne til å forstå hverandre bedre – for misforståelser er en naturlig ting. Når man forstår hverandre står man på samme grunn, og da oppstår det en felles-forståelse av hvordan «den» tingen er – som kan betraktes som å være til hjelp i utviklingen av nære og støttende relasjoner.

Den tiden og roen som skal finne sted i nettverksmøtet, skaper et trygt rom med frihet til utfoldelse og frihet til å luften tanker og følelser. På engelsk kan vi forestille oss ideen om en "safe haven". En åpen dialog forutsetter at tanker og følelser skal få lov til å komme ut, uansett hva for noen tanker og følelser det er.

Følelsesladde samtaler

I en nettverksmøtesamtale hvor det er sterke følelser i spill, kan kommunikasjonen mellom nettverksmedlemmene starte med å være, eller utarte seg som negativ, intens og direkte krenkende av natur, lesere undertegnede ut fra informantenes beskrivelser. Når nettverksmedlemmene gis muligheten til å reagere på hverandres utsagn innenfor trygge rammer, kan man forestille seg at dette er med på å sørge for at tilknytningen mellom medlemmene ikke nødvendigvis svekkes til en så stor grad som det ville gjort utenfor nettverksmøtet. Slike følelsesladde samtaler kan i dagliglivet være med til å splitte, bryte og sterkt redusere kjærlighet- og vennskapsbånd. Hvis det er blir for mye for en deltager, kan møtelederne spørre om man ønsker å ta for eksempel en luftepause. Det er aller best om deltageren selv er med på å styre når den trenger en pause, for da blir prosessen mer naturlig, nevner informant 2. Datainnsamlingen kan vitne om at selv om det i nettverksmøtet er konflikter, er tryggheten møte(t)- og lederne skaper, en ingrediens til å roe ned konflikter før de går for langt, betrygge og bygge opp deltagernes psyke i konflikten (gjennom genuin interesse, aksept, bekreftelse, anerkjennelse, støtte og empati, og ved å vise medfølelse på en tydelig måte) (ODIN-modellen, s. 44-45).

Anerkjennelse som grunnlag for relasjoner

Vedhefter man Honneths teori om anerkjennelse på tanken om at åpen dialog i nettverksmøter kan være med til å utvikle nære og støttende relasjoner, gjenkjenner man at to av de tre sfærene er tilstede i relasjonsbyggingen. Både Honneths første og tredje sfære, kjærlighets- og fellesskapsfæren/gruppesfæren kommer til uttrykk i nettverksmøtenes håp og ønske om å være delaktig i reetableringen av et godt forhold mellom deltagerne.

For å utdype forklaringen og forståelsen av hva anerkjennelse er, kan vi regne med at, helt siden vi var små har vi brukt anerkjennelse som en ingrediens for å utvikle oss selv. Vi tar utgangspunkt i at små barn danner sin "jeg-person" gjennom en stegvis internalisering av sosiale responser, karakterisert av intersubjektiv anerkjennelse. Ved å gradvis relatere bekreftelse, anerkjennelse

og positiv oppfordring gjennom interaksjoner, til deres egne, uerfærede erfaringer, lærer små barn seg å kultivere en indre kjerne av personligheten som består av lag av positive selv-forhold, skapt gjennom kjærlighet (A. Honneth, s. 204). Gjennom hele livet trenger barnet som etter hvert blir voksen, å bevare og utvide disse positive selv-forholdene. For at subjektet skal oppnå preserveringen av og/eller utviklingen av de positive forholdene til seg selv, har den behov for medlemskap i en sosial gruppe (tilhørighet er dessuten en av menneskets grunnleggende behov, jmf. Mazlows teori om det menneskelige behovshierarki). Erfaringen av at ens egne behov, bedømmelser og ferdigheter er verdifulle, er noe subjektet konstant må fornye og re-konkretisere for å ikke miste deres styrke og vitalitet til anonymiteten i "den generaliserte annen" (ibid. s. 205).

Relasjonell anerkjennelse i nettverksmøtet

Nettverksmøter som tar i bruk åpen dialog byr på muligheten for nettverket til å anerkjenne hverandre "på nytt" som individer i et fellesskap, som i Honneths tredje sfære, og som i den første sfæren, verdige av hverandres kjærlighet. ROP-lidende regnes som en samfunnsmessig stigmatisert gruppe, som antagelig har opplevd diverse krenkelser fra samfunnet rundt seg. De har kanskje opplevd å bli krenket på måter som har skadet deres selvverdsettelse, som å bli sett stygt på, ikke hilst på eller blitt slengt nedlatende fraser etter seg. Både milde og ekstreme former for krenkelse kan være en ROP-lidende sitt daglige mentale brød. Og vi kan forstå det på den måte at krenkelse er det motsatte av anerkjennelse. Så mens andre segmenter av samfunnet nyter livet og lever etter (og "følger") felles aksepterte normer, bærer noen ROP-lidende på følelsene av å ikke være sosialt signifikant i det større fellesskapet rundt seg, og dermed dempes utviklingen av deres selvverd, selvtillit og selvaktelse. Resultatene tilsier at åpen dialog i nettverksmøter er med på å re-etablere anerkjennende intersubjektive relasjoner som gagnar både forholdet brukeren har til seg selv, forholdet mellom brukeren og nettverket, og forholdet nettverksdeltagerne har til hverandre. Som forklart er anerkjennelse en vesentlig del av relasjonsbygging, både ved utviklingen av forhold til seg selv og til andre, og er derfor en essensiell del av ODIN-modellen. Uten anerkjennelse som ingrediens, ville ikke ODIN-

modellen hatt like stor påvirkning på utviklingen av nære og støttende relasjoner.

Konfliktfylte systemer

” Altså det kan bli konflikter, og det er ganske høy temperatur av og til, på møtene, men jeg vil si at det så godt som alltid har kommet noe godt ut av det. Det har så godt som alltid vært noe bedre de har gått med, enn det de kom med.”

Ser man ovenstående sitat gjennom den systemteoretiske optikk, kan det synes som at informant 2 nevner at nettverksmøter ikke nødvendigvis konfliktfri eller følelseløse. Hvis vi tar utgangspunkt i at alle mennesker opplever sin egen virkelighet forskjellig fra den andre, er det også lett å danne seg et bilde om at misforståelser er en del av livets gang. Ytringer blir mistolket, fordreid, farget og misforstått – og en tilstand av konflikt kan enkelt oppstå. Det at nettverksmøtet tar i bruk åpen dialog er med å bane vei for fri tale, det vil si, fri kommunikasjon mellom elementene i det sosiale systemet. Det er her konfliktene blir lagt på bordet, og følelser får fritt leide i møtet – ingen følelser eller tanker er feil.

Når nettverket og brukeren kommer til det første møtet, kan det gjennom en systemteoretisk forståelse, foreslåes at elementene ikke opererer tilstrekkelig i harmoni med hverandre. Og det er møtelederne, brukeren og nettverket som sammen skal prøve å få til en god operativ dynamikk. Møtelederne forstår at en harmonisk dynamikk ikke kommer av seg selv (det er gjerne noe av bakgrunnen til deltagelse på nettverksmøte, har informant 5 nevnt), og har derfor nettverksmøtespiralen som verktøy i bakhodet. Som skildret i teori-avsnittet, er autopoietiske systemer operativt lukket, men samtidig åpent for påvirkning fra omverden.

En grobunn for relasjoner

Undertegnede foreslår i denne sammenheng at nettverksmøtet og møtelederne henholdsvis fungerer som en sunn og god grobunn (miljø) for videreutvikling av relasjoner (vi forestiller oss en agarskål), der nettverksmøtelederne har en

steriliserende faktor på miljøet – med andre ord, sørger for at miljøet ikke endrer seg i en veldig negativ retning, og at det ikke endrer seg for hurtig – men at det gjennomgår de faser i utviklingen som er nødvendig, jmf.

nettverksmøtespiralen (Bilag; figur 2).

Derav kan det postuleres at når deltagerne (elementene) i nettverket (det sosiale systemet) åpner for hjelp fra nettverksmøtelederne (miljøet), kan den operative dynamikken endre seg internt i systemet. Den operative dynamikken i det sosiale systemet endrer seg gjennom kommunikasjonssystemer, fordi de to systemene er i et symbiotisk forhold, det vil si; et gjensidig nytteforhold. Sosiale systemer kan ikke opprettholdes på andre måter enn gjennom kommunikasjon, og kommunikasjonssystemet utvikler det sosiale systemet.

Delkonklusjon

Resultatene har vist at fagpersonene opplever ved å bruke åpen dialog i nettverksmøter, en positiv effekt på utviklingen av nære og støttende relasjoner. Relasjonsbyggingen fremkommer som et biprodukt av "arbeidet" nettverket og møtelederen legger i møtet. Der den åpne dialogen og møtelederne sørger for at alle blir hørt, lyttet og anerkjent, sås også spirene til et nytt og bedre forhold mellom nettverksmedlemmene, selv om fasene nettverket går igjennom tilbyr nettverket utfordringer. Fasene og utfordringene som følger med i en åpen dialog, er i møtet det vi kan kalle bevegelsen, som er med på å skape ytterligere dialog og en utvidet forståelse av situasjonen (Vigrestad&Hellandshølen 2012, s. 129) Som informantene har beskrevet, gjennomgår nettverket en prosess i de forskjellige fasene, som ofte skaper en felles situasjon som igjen virker som katalysator for re-etablering eller positiv utvikling mellom relasjonene.

Dialog/Kommunikasjon

Kommunikasjon som begrep, bestående av sender, beskjed og mottager, er antagelig det største aspektet ved nettverksmøter som tar i bruk åpen dialog. Som i begrepet dialog, ligger det i kommunikasjonsbegrepet en eksplisitt sannhet om flere enn én deltager. Uten flere deltagere kan verken dialog eller kommunikasjon oppstå (og vi ser vekk fra for eksempel schizofreni- og psykose-lidende, der dialog med en eller flere stemmer i hodet kan opptre).

Åpen dialog

Temaet kommunikasjon blir aktuelt når det er snakk om brukermedvirkning og relasjonsbygging, og resultatene tyder på at kommunikasjon er et nøkkel-element i nettverksmøter – fri kommunikasjon og åpen dialog er alltid ønskelig. Informant 2 reflekterer over rollen møtelederne har i en utviklende kommunikasjonsprosess; *«Svært ofte lar jeg dialogen gå sin gang –og jeg må stole på de som har møtt hverandre i hverdagen, i årevis. Det skjer ikke noe verre på møtet, enn det som har skjedd ute i hverdagen.»*

Å punktere en prosess

Informant 2 har gjennom erfaring også ervervet seg ideen om at en kommunikasjonsprosess eller en fruktbar dialog kan hindres, hvis møtelederne ikke er involvert/oppmerksomme nok; *«Jeg lar det gå lang tid før jeg bryter inn – for det er lett «å punktere en prosess». Når nettverksmøtet er i en dialog, sitter jeg med mine egne spørsmål – og det stiller jeg gjerne ut fra det jeg er interessert i. Og sånn kan jeg punktere den dialogiske prosessen til nettverket. Så dette lar jeg være med, om jeg ikke skjønner det høyst nødvendig. Dette er prosesser som settes i gang, som veldig ofte ikke bør forstyrres»*

Hvis en dialogisk prosess avbrytes, kan konsekvensene være at fasene i nettverksmøtespiralen blir forstyrret, hindret eller utsatt. Som tidligere nevnt er dialogen et viktig element av nettverksmøtet, og samtlige informanter hevder at dialogen som oppstår i møtet, er med på å styrke kommunikasjonen mellom nettverksmedlemmene.

Fordelene ved å dele sine tanker og følelser

Når deltagerne på nettverksmøtet og møtelederne skal inngå i en felles terapeutisk allianse og kommunisere rundt et gitt problem noen eller én i gruppen sitter med, er det viktig at alle holdninger, meninger og følelser får lov til å komme frem, uten avbrytelser. Når nettverket og brukeren etter hvert tør å fortelle litt mer om hva de tenker og føler, kommer de nærmere problemet – og da styrkes kommunikasjonen mellom deltagerne, mener informant 1. Hun legger dessuten til; *«Når man vet hva de andre tenker og føler, og ikke bare tror – blir det lettere å prate om problemet.»*

Informant 2 beskriver at den type dialog som skapes i nettverksmøtet, ofte ikke oppstår i hverdagen - det er ikke vanlig å snakke på denne måten. Gjennom kommunikasjonen deltagerne imellom kan man skimte et av målene til nettverksmøter med åpen dialog – å bli klar over den andres behov, og kunne møte de behovene man blir klar over at de andre har. Og som informant 2 bemerker seg, er ofte ikke deltagerne klar over dette. Behovene deltagerne sitter med, kommer ikke nødvendigvis frem med det første. Å snakke om «hva man trenger fra de andre», kan forbindes med følelser og tanker som sårbarhet og egoisme. Og det kan også tas imot med åpne armer – resultatene viser at måten deltagerne tenker på i løpet av en nettverksmøteserie, endrer seg og utvikler seg i en positiv retning. Empirien tilsier altså at nettverket og brukeren blir mer oppmerksomme på egne og andre behov.

Tid til å tenke

At tanker og følelser endrer seg underveis i nettverksmøtet/ene, kan skyldes fasene deltagerne går gjennom. Informant 3 beskriver at; *«Til å begynne med, i polariseringsfasen, er det ofte ikke viktig for deltagerne å møte hverandres behov, for da er de «i krig». Og i depresjonsfasen ser jeg at folk begynner å nærme seg hverandre litt mer – da kan de bli mer opptatt av hverandre, og hvordan den andre har hatt det. De blir mer og mer åpne for de andre sine behov, etter hvert som prosessen går sin gang.»* Det kan også skyldes de reflekterende prosessene møtet setter i gang. Resultatene av datainnsamlingen tyder på at tiden mellom

nettverksmøtene er verdifull – deltagerne har kanskje snakket om ting de kom frem til i møtet, de har kanskje bestemt seg for å hjelpe den og den, og gjøre det og det sammen – som de kanskje ikke klarte å gjennomføre før. *«I et møte må folk gjøre seg ferdig – på hjemmebane kan man slenge noe, og gå. Folk i møtet kan slenge stygge ting, men de får si seg ferdig, og så får de andre reagere på det. Det er det som er mye av greia, at man gir muligheten for nettverket til å uttrykke seg fullt og helt, uten å bli avbrutt. Så får de sagt det de skal si, og så får de andre reagere på det også, uten at noen går eller forsvinner. Dette er en del av den trygge arenaen nettverksmøtet og møtelederne skal være med på å skape.»*, sier informant 2, for å beskrive hvordan den åpne dialogen og prosessen som oppstår ut av dette, skal gis plass i møtet.

Nettverkets prosess

Som informant 1 nevner tidligere i kapittelet, skjønner hun at avbrytelser i den dialogiske prosess ikke bør forstyrres. Denne uttalelsen fortolkes av forfatter som at fagpersonen har en forståelse for prosessen nettverket gjennomgår. Sees dette gjennom Luhmanns optikk, kan det virke som at fagpersonen er oppmerksom på å ikke forstyrre kommunikasjonen mellom deltagerne av det sosiale systemet, men på samme tid være en del av systemet. Tar vi utgangspunkt i at det sosiale systemet ikke opererer i tilstrekkelig harmoni for å få elementene til å reprodusere (som gjerne er tilfellet ved starten av en nettverksmøteserie), kan vi påstå at det sosiale systemet er et system der vedlikeholdelsen og utviklingen har stoppet. Den dialogiske prosessen som nevnes er derfor en prosess hvor elementene interagerer med hverandre, for i siste ende forsøke å oppnå, en systemdynamikk der elementene kan reproduseres på grunnlag av noe som finnes tilfredsstillende for hvert av systemets elementer.

Den dialogiske prosessen foregår fra start til slutt i nettverksmøteserien. Prosessen i seg selv involverer ikke bare at det er én sender, én beskjed og én eller mottager, fordi det involverer mer enn bare én som lytter, og én som snakker.

Det tar i større grad utgangspunkt i at, hva man velger å si, hvordan man tenker om en person, og til sist, hvordan man fremfører disse refleksjonene, har en betydning for- og gjør en forskjell ved de som mottar beskjedene. Så den dialogiske prosessen er også en reflekterende prosess som oppstår hos deltagerne på møtet. Der møtelederne og deltagerne lytter til et budskap og gir respons på den, sørger for at deltagerne veksler (i større grad enn i andre møter) mellom en indre og en ytre dialog som skaper en samtale av reflekterende natur. Og det er jo nettopp det åpen dialog går ut på – å skape og legge til rette for en dialogisk og reflekterende atmosfære i samtalen som oppstår på nettverksmøtet.

Sees uttalelsene i kapittelet i lys av Honneth, blir det klart at ODIN-modellen gir den kommunikative prosessen og de som lager den, en mulighet til å anerkjenne hverandre. Der mennesker gis en arena til å snakke ferdig og avslutte tankerekken sine, gis også anledningen både for krenkelser og ros. I nettverksmøtespiralen kan det sees at det er mest sannsynlig at krenkende uttalelser og støtende beskjedene oppstår i polariseringsfasen. Men også her finnes det muligheter for anerkjennelse, for noen ganger har jo mennesker samme mening og holdning til en aktuell sak. I de tilfeller der polariseringsfasen går hardt for seg og er følelsesfull, er faktisk møtelederne med på å sikre at alle blir anerkjent. Deltagerne får snakket ferdig, og de blir lyttet til. Så selv om deltagerne dømmer hverandre og kommer med krenkende uttalelser, får de lov til å fremføre det de har på hjertet. Og muligheten for å kunne snakke fritt er ikke nødvendigvis gitt på andre arenaer – i hjemmet, hos venner eller i andre sosiale møter. Det å bli lyttet til, å få opplevelsen av at det man sier er av betydning, er en anerkjennende faktor ved ODIN-modellen. Og der nettverket står sammen "mot" brukeren, spiller møtelederen en upartisk rolle og er med på å skape balanse og likeverdighet i kommunikasjonen.

Del-konklusjon

Dialog og kommunikasjon er i ODIN-modellen nøkkelen til forandring. Så godt som nesten alltid, opplever fagpersonene at kommunikasjonen som oppstår gjennom den åpne dialogen i nettverksmøtet, er med til å forandre nettverkets situasjon i en positiv retning.

Dialogen som oppstår i nettverksmøtet, gis rom og tid til å utfolde seg. For det kan være en langsom prosess, hvor ett ord sagt galt, kan sette tilbake utviklingen av det sosiale systemet – i hverdagen kan dette være et alvorlig problem og skape store konflikter – og i åpen dialog gis denne muligheten, men også en mulighet til å forklare seg ytterligere, og skape forståelse for hverandre. For ting som uttrykkes i for eksempel sinne eller frustrasjon kan virke konfliktskapende. Og åpen dialog er med på å sørge for at denne kommunikasjonen får en annen type kvalitet, enn bare en ren krenkelse for eksempel. Både den åpne dialogen og møtelederne er med på å sikre dette.

Diskusjon

Diskusjonsavsnittet som følger vil sikte på å diskutere prosjektets metode. Grunnen til at dette diskuteres er fordi undertegnede sin opplevelse av datainnsamlingens prosess, har vært en sekvens av svært lignende tilbakemeldinger og resultater. I en hermeneutisk undersøkelse, er dataene man får, uansett hvor korte eller lange setninger, av interesse. Det har vist seg at fagpersoners opplevelse av brukermedvirkning og hvordan de opplever utviklingen av nære og støttende relasjoner gjennom åpen dialog i nettverksmøter, oppleves ganske likt for alle intervjuobjektene, uten å overdrive.

Det er uansett noen punkter i datainnsamlingen og metoden som er brukt, som kan settes på spissen og funderes over. Det vi vil kikke nærmere på i starten av diskusjonen er resultatenes geografiske signifikans, undervisningen i åpen dialog

og etter hvert vil vi komme inn på hva en annen type intervju, enn det som er gjennomført, kunne bety for datainnsamlingen.

Geografisk signifikans

Geografisk sett arbeider informantene i forskjellige kommuner som alle befinner seg i Valdres. Utviklingen av ODIN-modellen og bruken av åpen dialog i nettverksmøter startet i Valdres – og det kan ha en betydning på den innsamlede data. Det kan tenkes at virkningen av ODIN-modellen, vil presentere seg på samme måte som i Valdres, som hvis det skulle bli tatt i bruk på andre steder. Dette er dog ikke undersøkt. Undertegnede forestiller seg uansett at, om det skulle være en geografisk differanse på effekten, ville forskjellen ligget i måten ODIN-modellen ville, for det første, blitt undervist i, og, for den andre, om organisasjonen som helhet ville omfavnet bruken av den – det vil si at det er en tilnærming samt tankemåter og holdninger, som hierarkisk gjennomgående anvendes, i forhold til en tilnærming som presses på fagpersonene, fra en gitt posisjon høyere på den hierarkiske rangstigen. I siste instans vil det også være fagpersoners helhetlige tilnærming til både den åpne dialogen, deres egne tanker og holdninger til nettverksmøtet og deres tilnærming til nettverket og brukeren, som i bunn og grunn også blir definert av ovenstående faktorer.

Utdanning i relasjonell ledelse og nettverksmøter

Undertegnede forestiller seg at måten åpen dialog i nettverksmøter er undervist på, har vært lik for flere av informantene. Innføringen av nettverksmøtetilnærmingen og den typen opplæring informantene har fått, har antagelig vært den samme, da flere DPS'er i Valdres tok i bruk tilnærmingen på ca. samme tidspunkt. Og i hvert fall to av informantene har den samme videreutdanningen i relasjonell ledelse og nettverksmøter på høyskolenivå, som har blitt opprettet i forbindelse med bruken av åpen dialog i nettverksmøter, igjen, i Valdres. Det kan med andre ord bety at informantene sitter med lik forståelse for åpen dialog, men ikke nødvendigvis like erfaringer ved bruk av den. Dessuten kan personlige verdier og egenskaper spille en rolle i hvorvidt man vurderer tilnærmingen som uhyre positiv, bare positiv, eller negativ. Selv

om mennesker bruker samme ord, er det ikke gitt at ordene betyr det samme for hver og en av menneskene.

Det er ikke å skyve under en stol at informantene muligvis har hatt erfaring med lignende møter, før de begynte å ta i bruk åpen dialog. Informant 2 sa i løpet av sitt intervju at de hadde hatt tilbakevendende brukere på det distrikts-psykiatriske senteret hun arbeidet ved, og det at brukerne ofte kom tilbake etter behandling (for å få ny behandling), var en av forløperne til endringen i tilnæringsmåte. Det at informanter allerede har opplevd og brukt en tilnærming som ikke så til å fungere, kan få den undersøkte tilnærmingen til å virke enda bedre, enn hvis åpen dialog i nettverksmøter var den første tilnærmingen de hadde erfart i forbindelse med nettverks- og brukermøter. Det kan dog også være fordi åpen dialog i nettverksmøter mottas og oppleves som bedre, både av fagpersoner og deltagere i møtet.

Intervjumetoden

Hvis vi ser nærmere på metoden som ble tatt i bruk i datainnsamlingen, kan det ha en betydning på svarene. Kvalitative dybdeintervjuer vil uansett farges av den intervjuedes oppfatning av det stilte spørsmålet, og i den anledning intervjuet er semi-strukturert, og forforståelsen bunnløst er positiv, er det å anta at spørsmål som blir stilt (selv om de ikke er ledende) og positive bemerkninger, fort kan lede til positive svar. Resultatene kunne sett annerledes ut, hvis ikke mer nyansert, om undertegnede hadde tatt i bruk en forforståelse som stilte seg kritisk til den påståtte positive virkningen av åpen dialog i nettverksmøter. En kritisk holdning til at åpen dialog har den påståtte positive virkningen den har, kunne dog igjen ført til at en forsvarsposisjon i informanten, overfor intervjuer, ville vært mer naturlig å innta (gitt at informanten stiller seg positiv til ODIIN-modellen – som resultatene har vist). Av den grunn kan man undre seg om resultatene ville sett like ut, om både intervjumetoden og forfatterens forforståelse hadde vært annerledes.

Intervjumetoden i seg selv skjønner jeg det ikke noe feil med, da dybdeintervjuer er en god måte å få utfyllende informasjon om et tema. På den andre siden, om innsamlingsmetoden eksklusivt hadde bestått av panelintervjuer, kunne en potensiell polyfonisk diskusjon om et tema/spørsmål vært mer sannsynlig – men sannsynligheten for et stille samtykke blant de andre informantene ville også vært høyere. Informantene har alle møtt hverandre før, og av den grunn kan forskjeller i makt ha en betydning på dialogen og kommunikasjonen dem imellom, og mellom informanter og intervjuer. De har kanskje allerede etablert et sosialt system, som reproduseres på grunnlag av en spesiell kommunikasjonsdynamikk. Dette er uvisst.

En annen tanke er at, der fagpersoner har lang erfaring med åpen dialog i nettverksmøter, kan det gjenkjennes på måten de selv kommuniserer, og i det henseende, spesielt hvordan de kommuniserer i grupper. Med dette legges det trykk på evnen til å høre etter, lytte til, være medfølende, gi andre lov til å snakke ferdig, være anerkjennende og ikke fortelle andre at det de tenker og føler er feil. Der det ikke er motstridende tanker og følelser, blir det heller ingen diskusjon, og av den grunn ville ikke nødvendigvis en serie panel-intervjuer gagnet datainnsamlingen nevneverdig. På den andre siden kunne det inspirert intervjuobjektene til en het diskusjon om intervjuemner, men dette er også uvisst.

Konklusjon

Jeg har nå tatt deg gjennom en oppgave der utgangspunktet var å avdekke om bruken av ODIN-modellen er med på å sikre brukermedvirkning og utvikling av nære og støttende mellommenneskelige relasjoner. For å bestemme om empirien var med på å understøtte påstandene i ODIN-modellen, ble informasjonen analysert induktivt, med bruk av anerkjennelsesteori av Honneth og systemteori av Luhmann. Resultatene av analysen kan oppsummeres ved å hevde at ODIN-modellen på mange måter er med på å sikre brukermedvirkning og utviklingen av nære og støttende relasjoner. I prosjektet og empiri-innhentningen, er det ingenting som taler imot at ODIN-modellen ikke oppfyller utfordringene satt i Sosial- og Helsedirektoratets rapport om Opptreppingsplanen for psykisk helse.

Inndras brukerne?

Resultatene viste at brukermedvirkning ble ivaretatt, på en måte som setter brukeren på lik linje med den fagprofesjonelle, i møtets hierarkiske struktur. At denne formen for likeverd gir brukeren en følelse av å få tilpasset de sosiale tjenestene og å være en aktiv deltager i sin behandling er det ikke tvil om. ODIN-modellen støtter opp om en tilnærming til nettverksmøtet, som i forhold til andre type møter, setter brukeren og nettverket i sentrum. Resultatene tilsier at en stor del av dette er grunnet i agendaløsheten til fagpersonene i møtet, fordi brukeren og nettverket selv får muligheten til å kommunisere det de vil. Dette skiller seg naturligvis fra andre type møter der brukermedvirkning i større omfang kan regnes som et; «Ja»-, «ok»- eller «nei»-svar på et spørsmål om, for eksempel, sosiale tjenester og andre sosiale tilbud. På de arenaer brukermedvirkning ikke ivaretas til like stor grad, er de fagprofesjonelles mening om hva som er best for brukeren, det som bestemmer hva brukeren skal gjøre eller gjennomføre. Og med ODIN-modellen tar de fagprofesjonelle utgangspunktet i at brukeren selv og nettverket rundt han/henne har mest informasjon om hva som er problemet, hva som er nødvendig og hvordan det skal gjennomføres.

Dessuten er likeverdighets-aspektet ved ODIN-modellen sentral for å forstå hvordan brukeren inndras og anerkjennes gjennom den åpne dialogen.

Utvikles nære og støttende relasjoner?

Konklusjonen på datainnsamlingen kan vi si er den forståelsen undertegnede har ervervet seg gjennom intervjuene, at de fagprofesjonelle ofte har samme mening om hvilken påvirkning bruken av ODIN-modellen har på brukere og deres nettverk. Det at nettverket inndras til en så sterk grad som det gjør, er med til å helbrede pasientens forhold til seg selv, brukerens forhold til nettverket, men også nettverkets forhold til de forskjellige deltagerne. Datainnsamlingen viste også at det ikke nødvendigvis bare er brukeren som har problemer, og opplever en terapeutisk effekt av å få snakket sammen. Og vedheftet Honneths teori om anerkjennelse, kommer det tydelig til syne, hvordan deltagerne i møtet og møtelederne er med til å gjenoppbygge de intersubjektive relasjonene i nettverket.

Kvalitetssikres kommunikasjonen?

Empirien har vist at kommunikasjonen i nettverksmøter som tar i bruk ODIN-modellen, er med til å skape positiv endring for deltagerne på møtet. Når vi tenker hvorvidt kommunikasjonen sikres, er ikke dette nok – vi behøver å tenke på hvorvidt kvaliteten på kommunikasjonen som oppstår, er god nok. Det bestemmes naturligvis av deltagerne selv – men måten ODIN-modellen tilrettelegger samtalen og kommunikasjonen deltagerne imellom, gir dialogen en annen dimensjon, enn på andre arenaer.

Egen mening

At de fagprofesjonelle selv opplever ODIN-modellen som en ene og alene positiv tilnærming til nettverksmøtet, er for undertegnede riktig nok, siden det passer med min forforståelse, og på samme tid et mindre mysterium. Dette kan begrunnes i at valgt datainnsamlingsmetode er tilpasset undersøkelsens problemstillingen på en fin måte, men og at den kan være til hinder for

frembringelsen av nyansert informasjon. Dette har også sammenheng med mengden innsamlet data. Jeg vil dog regne dataene som både valide og pålitelige, da flere informanter uttrykker og deler det samme synet, opplevelse og erfaring av nettverksmøter som tar i bruk ODIN-modellen, og hvordan ODIN-modellen er med på å sikre brukermedvirkning, utviklingen av nære og støttende relasjoner og kvalitetssikrer kommunikasjonen.

Konklusjonen er basert på subjektive meninger, og ikke nødvendigvis lik for alle. Hadde oppgaven basert seg ut fra en annen type fagprofesjonell, eller hadde andre fagprofesjonelle som deltar i møtet (som ikke er møteledere) vært i prosjektets søkelys, ville kanskje dataene og konklusjonen blitt en annen. De undersøkte fagprofesjonelle meningene gir nødvendigvis ikke et helhetlig og omfattende bilde av sannheten i undersøkelsens problemstilling, fordi det kan finnes andre meninger og fortolkninger som ikke har kommet til uttrykk i dette prosjektet.

Litteraturliste

Websider:

<https://helsedirektoratet.no/folkehelse/psykisk-helse-og-rus/brukermedvirkning>

Rapporter:

Helsedirektoratet (2012). *Nasjonal faglig retningslinje for utredning, behandling og oppfølging av personer med samtidig rus – og psykisk lidelse – ROP lidelser.*

Publ.nr. IS-1948. Oslo, avdeling psykisk helsevern og rus.

Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse (2014). *Åpne dialoger i nettverksmøter. En modell for samhandlende tjenester til personer med rusmiddelmisbruk og psykiske lidelser - ODIN-håndboka.* Skien (Refereres som ODIN-håndboka).

Bøker:

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju.* (2utg.)

Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo, 2009. Kap. 1,2,15, s. 37, 47, 246-247, 250.

Koester, T. (2005). Psykologi: Metode, begreb og teori, in: Koester, T. & Frandsen, K. (red.) (2005). *Introduktion til psykologi*, København: Frydenlund, s. 34-37.

Langridge D. (2007). *Phenomenological psychology, theory, research and method.* Pearson Education Limited, Open University, Harlow, England, s. 123.

Seikkula J. (2012). *Åpne samtaler.* (2utg.) Universitetsforlaget, Oslo, s. 140

Seikkula J. & Arnkil T. (2013). *Åpen dialog i relasjonell praksis – respekt for annerledeshet i øyeblikket.* Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo. s. 138-140

Svartdal, F. (2009). *Psykologiens forskningsmetoder.* Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS, s. 32.

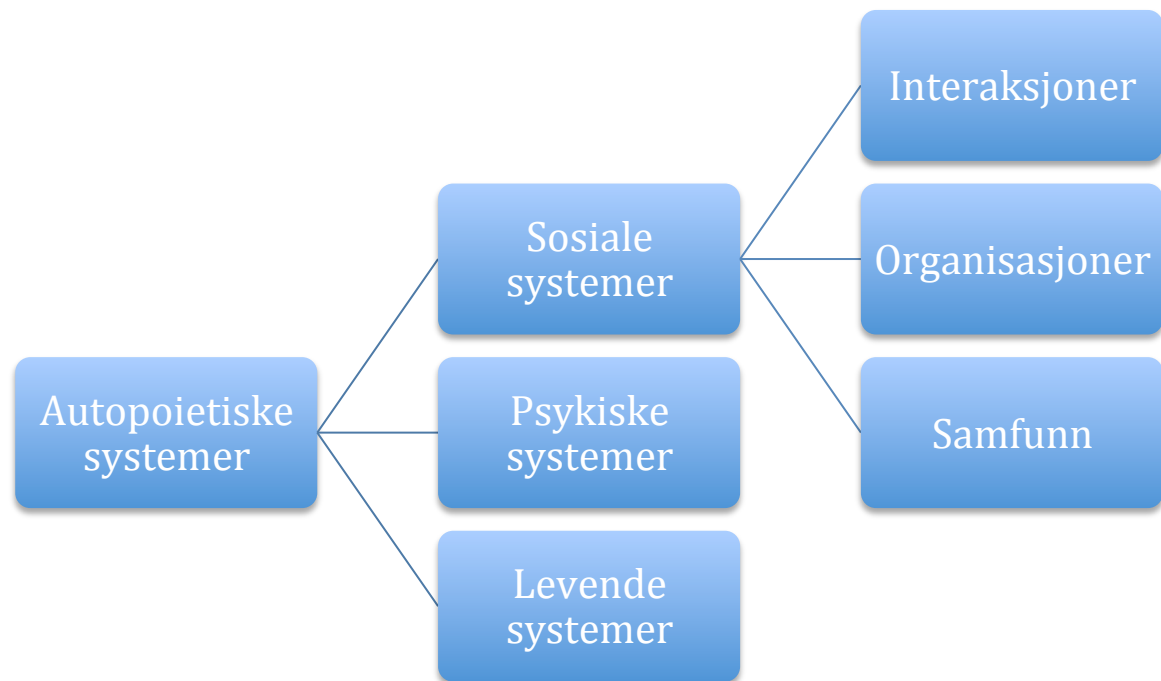
Svensson K. m. fl. (2009). *Handlemæssigt råderum i socialt arbejde,* Akademisk Forlag, København. s. 160-161.

Thagaard, Tove (2013). *Systematikk og Innlevelse, en innføring i kvalitativ metode*, 4. utgave, Fagbokforlaget, Bergen, kap. 5.

Bilag

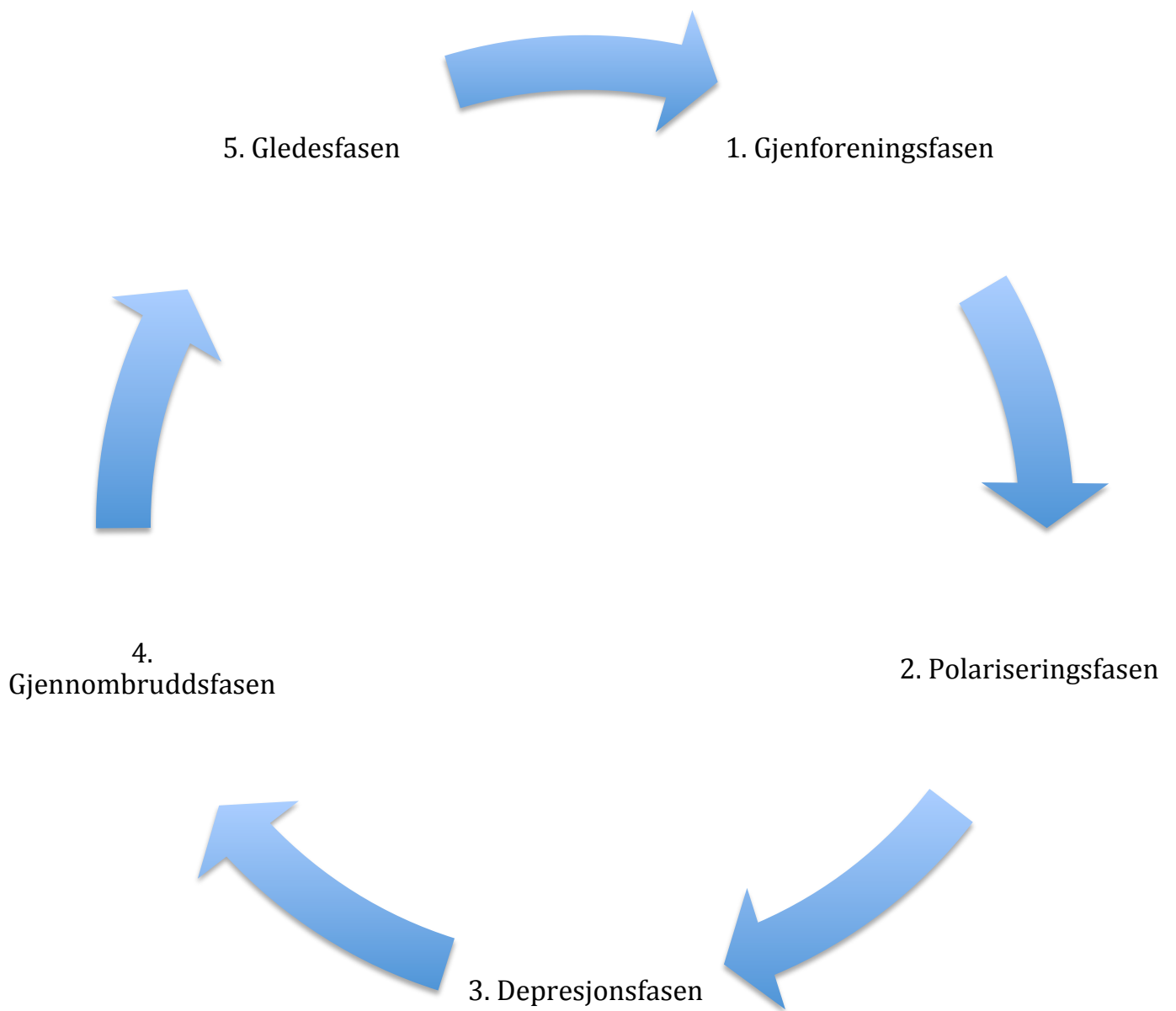
Figur 1.

Luhmanns teori om autopoietiske systemer



Figur 2.

Nettverksmøtespiralen



Modifiserbar intervjuguide – utgangspunkt

Hvilke erfaringer og opplevelser har du med nettverksmøter med åpen dialog?

Hva legger du i begrepet "åpen dialog"? Og nettverksmøte? Er disse begrepene sammenfallende?

Hvilke holdninger føler du/tenker du er viktig i et nettverksmøte med bruk av "åpen dialog"?

Hva legger du i begrepet "brukermedvirkning"?

Hvordan opplever du at "åpen dialog" er med til å sikre brukermedvirkning?

Kan du fortelle litt om bruken av refleksjon/reflekterende prosesser i nettverksmøtet?

På hvilken måte fokuserer/hjelper ODIN-modellen til utvikling av positive sosiale relasjoner?

Hvilke egenskaper ved fagpersonen, gjør seg gjeldene for at "åpen dialog" skal være med til å støtte og utvikle relasjoner?

Hvordan opplever du samhandlingen mellom deg, brukeren og nettverket?

Til slutt; Er det noe som er av betydning for å belyse problemstillingen som vi ikke har snakket om? Eller er det noe du har lyst til å tilføye?

Utdrag fra intervju med informant 1

"Kan du fortelle litt om hvordan kommunikasjonen mellom brukeren og nettverket, med til å fasilitere endring?"

Ofte er det sånn at man kan tro at man kjenner folk, når man har snakket med dem noen ganger. Tenker at det er viktig å innta en, som Seikkula sier, en ikke-vitende posisjon. At du prøver å kommunisere på en måte, der du selv ikke er med på å legge en agenda. Prøve å få frem mest mulig informasjon fra de i møtet, uten å være styrende i for stor grad.

Kan du fortelle litt om hva som er nødt til å skje med deltagerne, før de begynner å løse problemene i fellesskap?"

Ofte er det sånn at du har et tema/problemstilling i møtet, som alle er kjent med. Enten at brukeren selv formidler det, eller skriver et brev, så du kan si at mye er lagt i problemet/temaet. Problemet er der, men det er klart at i stedet for å formidle at du vet noe, så er det bedre å høre med de andre hva de tenker. Og da vil de som regel komme frem til problemet på første møte, og derav begynne å løse det i fellesskap.

Opplever du at det er et krav for å endre situasjonen, at familien/brukeren er ærlig mot seg selv og andre?"

Ikke nødvendigvis, det er en fordel. Mye kan bli sagt som er følelser og tanker, og som andre i møtet kan oppleve og tolke på en helt annen måte. Det er det som er vanskelig med kommunikasjon, at vi tolker det ut ifra oss selv. Og det er ikke nødvendigvis den subjektive tolkningen til én, den andre er opptatt av. De kan misforstå hverandre.

- *Er det typisk at det blir misforståelser?*

Det er ikke uvanlig i alle fall. Kanskje man trenger flere møter, og finne ut av ting sammen. Kan ikke regne med at det første møtet er nok. Vanligvis trenger man flere møter.

- *Og du har opplevd at folk får det de trenger på ett møte, sånn at de ikke kommer tilbake?*

Kanskje man tenker at man blir enige om å ta en møte til, siden folk synes man har fått noe ut av det/igjen av det. Det kan være at man planlegger å ta et nytt møte om en måned, men så har ting blitt mye bedre, etter det første møtet. Det man også sier innenfor nettverksmøtespråket, er jo også: «Man løser ikke noen problemer, men problemene blir oppløst». Problemet oppløses.

Kan du fortelle litt om hvordan du opplever at familiesystemet/nettverket+bruker er med på å vedlikeholde/utvikle seg selv som system?"

Det er noe av intensjonen ved nettverksmøter, for når noen har et problem, er det noe som må forandres. I hvert fall hvis du tenker i forhold til livssituasjonen

og det å kunne snakke sammen, så tenker jeg nettverksmøtet kan være med på få folk til å forstå hverandre bedre, men det er ikke alltid at man forstår hverandre, og da endres heller ikke noe. Resten av nettverket må være interessert i å snakke om det, og se det fra den andres synsvinkel. De må på en måte samtykke til å snakke om det.

Opplever du at det er brukeren som setter en stopper for sin egen og nettverkets utvikling?

Ofte kan det være brukeren som setter en stopper for videreutviklingen, men alle er på en måte nødt til å gå i seg selv

Kan du fortelle litt om hvordan reflekterende prosesser både oppstår og er med på å skape endring?

Jeg tenker at refleksjon er noe man undrer seg over, og deretter reflekterer over. At man tenker igjennom noe, og studerer det fra flere vinkler. Det kan være nettverket i seg selv som reflekterer høyt og ser på problemene fra forskjellige vinkler. Noe av problemet med kommunikasjon er ofte at man ser det fra sin egen vinkel, og er uvillige til å se det fra andre vinkler. Og når dette skjer kan man ta i bruk, som møteleder, reflekterende prosesser, der man kan sitte å snakke høyt om det man hører de andre sier. Både brukeren og nettverket kan sitte å høre på møtelederne reflektere høyt over hva de har hørt. Tom Andersen. Det kan jo også være at de som er tilstede på møtet (nettverk+bruker) er villig til å se på et problem fra flere sider, og det er veldig bra. Noenganger derimot kan man ta i bruk reflekterende prosesser når man merker at det går litt i stå, og ingen er villige til å se hverandres ståsted og utgangspunkt, og nekter å se andre med nye øyne, så kan man bruke «de nye øynene» selv og reflektere høyt over det man har hørt.

Opplever du at reflekterende prosesser blir tatt i bruk mellom nettverksmøtene? (som er endringsskapende)

Jaja, det gjør jeg. Vi sier på nettverksmøtespråket at mesteparten av prosessen går i tiden mellom møtene, fordi folk snakker sammen etter møtene. Det handler om å høre seg selv utenfra. Det at noen andre reflekterer over noe du har sagt, er å høre seg selv fra en annen posisjon. At man hører seg selv med en litt annen stemme. Også tenker man kanskje; var det det jeg tenkte, var det det jeg mente? - Også står du der med en indre dialogisk prosess.

Hvilke holdninger tenker eller føler du er viktig i et nettverksmøte med bruk av "åpen dialog"?

Det å formidle at man vil andre vel, og at man er interessert, og at man ønsker å forstå. Prøve å formidle en likeverdighet mellom alle. Du skal klar å formidle at du ikke har noe mere riktige svar, enn det de har, siden alle er like viktige. Du har ikke noe mer fornuftig eller interessant å komme med. Du har ikke noe mer rett enn andre. Være avslappet i forhold til hva andre folk tror du sier. Nettverksmøte er ikke en arena for undervisning i stor grad (fex at møtelederne skal forklare hva en depresjon er). Men man kan si et par ting om det. Når du sier noe, legger du det åpent ut i gruppe, uten å forvente å få bekreftelse på at det er riktig."